

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ**

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky
Studijní program: Speciální pedagogika
**Studijní obor
(kombinace):** Speciální pedagogika pro vychovatele

**REFLEXE PROJEKTU „MOST“
REFLECTION OF THE „MOST“ PROJECT**

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-1036

Autor:

Blažena Nováková

Podpis:

.....

Adresa:

Mikovcova 2248

470 01, Česká Lípa

Vedoucí práce: PaedDr. Hana Šmejkalová

Konzultant: Eva Bartošová

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
80	26	0	2	15	7 + 1 CD

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Blažena Nováková
adresa: Mikovcova 2248, 470 01 Česká Lípa
studijní obor (kombinace): Speciální pedagogika pro vychovatele
Název BP: **Reflexe projektu „Most“**
Název BP v angličtině: **Reflection of the „Most“ Project**
Vedoucí práce: PaedDr. Hana Šmejkalová
Konzultant:
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): BLAŽENA NOVÁKOVÁ

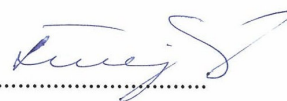
Datum: 12.5. 2009

Podpis:

Název BP: REFLEXE PROJEKTU „MOST“

Vedoucí práce: PaedDr. Hana Šmejkalová

Podpis:.....

Cíl: Cílem bakalářské práce je analyzovat úspěšnost pracovního projektu „Most“ při resocializaci problémové, nekvalifikované a nezaměstnané mládeže, a to v souvislosti s délkou zaměstnanosti po jeho absolvování a dále zjistit, zda projekt naplňuje svoji preventivní a aktivizující úlohu při odstraňování sociálně nežádoucího chování u těchto mladistvých jedinců.

Požadavky:

1. Studium odborné literatury a zdrojů
2. Formulace teoretických východisek v návaznosti na praktickou část bakalářské práce
3. Studium spisové dokumentace analyzovaného projektu
4. Projektování průzkumu
5. Tvorba výzkumného vzorku a výzkumné techniky
6. Sběr dat
7. Interpretace dat
8. Formulace závěrů na základě zkoumaných skutečností a návrhu opatření

Metody: Studium spisové dokumentace
Rozhovor

Literatura: Seznam základní literatury:
HUDEČEK, J. *Psychologické příčiny a motivační zdroje sociálně nežádoucího chování*. Vyd.: neuvedeno: Pedagogika, 1989. ISBN neuvedeno.
JEDLIČKA, R. - KOŤA, J. *Aktuální problémy výchovy: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: UK Karolinum, 1989. ISBN 80-7184-555-8.
KRAUS, B. *K současným problémům mládeže*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1990. ISBN 80-7012-027-4.
MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.
PEŠATOVÁ, I. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2007. ISBN 978-80-7372-291-3.
VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinností informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 22. 9. 2010

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce PaedDr. Haně Šmejkalové za odborné konzultace, cenné rady a připomínky, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat pracovníci Informačního poradenského střediska Úřadu práce v České Lípě paní Evě Bartošové za poskytnuté informace a spolupráci při realizaci průzkumu. Poděkování také patří mému manželovi za trpělivost a morální podporu během studia.

Název BP: Reflexe projektu „Most“

Jméno a příjmení autora: Blažena Nováková

Akademický rok odevzdání BP: 2010/2011

Vedoucí BP: PaedDr. Hana Šmejkalová

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala analýzou a hodnocením rekvalifikačního kurzu „Projekt Most“, který je zaměřen na podporu pracovního uplatnění nezaměstnaných mladistvých se základním vzděláním a realizován Úřadem práce v České Lípě.

Teoretická část se v úvodu zabývala významem práce, psychosociálními důsledky nezaměstnanosti a jejími negativními jevy. Hlavní pozornost byla věnována osobnostnímu vývoji dětí a dospívajících, úlohám rodiny a školy při výchově a vzdělávání v souvislosti s utvářením pracovních i učebních návyků. Na závěr teoretické části jsou představeny projekty podporující pracovní uplatnění nekvalifikovaných mladistvých, realizované v zahraničí a České republice, včetně legislativy vztahující se k dané problematice.

Praktická část zjišťovala úroveň pracovního uplatnění absolventů rekvalifikačního kurzu a návratu do škol. Průzkum byl také zaměřen na rodinné prostředí frekventantů projektu v souvislosti se selháváním v profesní přípravě. Cílem bylo zjistit úspěšnost projektu při odstraňování nezaměstnanosti mladistvých, a zda lze na základě výsledků průzkumu projekt doporučit k realizaci i dalším úřadům práce.

Klíčová slova: osobnostní vývoj, dospívání, výchova, rodina, vzdělání, volba povolání, mladiství se základním vzděláním, nezaměstnanost, úřad práce, pracovní programy, rekvalifikace, pracovní uplatnění.

The title of Bachelor thesis: Reflection of the „Most“ Project

Author's name and surname: Blažena Nováková

The academic year of Bachelor thesis' consignment: 2010/2011

Thesis supervisor: PaedDr. Hana Šmejkalová

Summary:

This Bachelors thesis analyses and evaluates the effectiveness of the requalification course "Projekt Most", which purports to increase work possibilities for unemployed teenagers with basic education. The course is conducted by the department of labour in Česká Lípa.

The theoretical section discusses the importance of work, psychological consequences of unemployment and its negative ramifications. Particular attention is given to the personal development of the children and the teenagers, with emphasis on the role of the family and School in their upbringing and education as they affect attitudes toward work and study habits. Following the theoretical section, there is a review of comparative projects conducted abroad and in the Czech Republic, which are purposed to increase work possibilities of the unqualified teenagers, including related legislation.

The practical part addresses the Project's outcome: the range of job opportunities provided to the requalification course graduates and their return to School. It also examines the relationship between the family environment of the teenagers and the failure of traditional vocational education programs. The goal was to establish the factors affecting the decrease in the unemployment rates among adolescents and whether the research results are conclusive enough to recommend this project for use in other work departments.

Key words: Personal development, puberty, upbringing, family, education, job choosing, teenagers with basic education, unemployment, department of labour, job courses, requalification, work possibilities.

Name der Bakalararbeit: Reflexion des „Most“ Projektes

Vorname und Name: Blažena Nováková

Akademisches Jahr der Abgabe der Bakalararbeit: 2010/2011

Leiter der Bakalararbeit: PaedDr. Hana Šmejkalová

Annotation:

Die Bakalararbeit befasst sich mit der Analyse und der Bewertung von einem Weiterbildungskurs „Projekt Most“. Dieser Kurs orientiert sich auf die Vermarktung der arbeitslosen Jugendlichen mit einer Grundausbildung, es wird durch das Arbeitsamt in Česká Lípa realisiert.

Der theoretische Teil dieser Arbeit befasst sich am Anfang mit den Begriffen: die Bedeutung der Arbeit, Psychosoziale Folgen der Arbeitslosigkeit und ihre negativen Wirkungen. Der Schwerpunkt wurde auf die Persönlichkeitsentwicklung der Kinder und Jugendlichen, sowie auf die Aufgaben der Familie und Schule bei der Erziehung in Hinsicht auf Lehrgewohnheiten gelegt. Den theoretischen Teil schließen einige Projekte ab, die Arbeitsvermarktung von unkvalifizierten Jugendlichen im Ausland und in der Tschechischen Republik realisieren werden.

Der praktische Teil beschäftigt sich damit, wie die Absolventen der Weiterbildungskurse auf dem Arbeitsmarkt eine geeignete Stelle finden und in die Schulen zurückkehren. Die Untersuchung befasst sich auch mit der Familienumgebung von Jugendlichen hinsichtlich der Misserfolge in der Vorbereitung auf die zukünftige Arbeit. Man versucht in dieser Arbeit herauszufinden, ob die Beseitigung von Jugendarbeitslosigkeit bei dem Projekt erfolgreich ist und ob man auf Grund der Ergebnisse den Projekt auch weiteren Arbeitsämtern empfehlen kann.

Schlüsselwörter: Persönlichkeitsentwicklung, Adoleszenz, Erziehung, Familie, Ausbildung, Berufsauswahl, Jugendliche mit einer Grundausbildung, Arbeitslosigkeit, Arbeitsamt, Arbeitsprogramme, Weiterbildungskurse.

OBSAH

ÚVOD	11
1 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	14
1.1 Význam práce pro člověka	14
1.1.1 Rizikové skupiny nezaměstnaných	15
1.1.2 Psychosociální aspekty nezaměstnanosti mladistvých	15
1.1.3 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy	16
1.2 Osobnostní vývoj dětí a dospívajících	18
1.2.1 Dospívání	19
1.2.2 Vývojové úkoly dospívání	20
1.2.3 Zvláštnosti krizového vývoje dětí a dospívajících	22
1.3 Význam rodiny v osobnostním rozvoji dětí a dospívajících	26
1.3.1 Nevhodné působení rodiny a jeho důsledky	26
1.3.2 Vznik poruch chování v dětském věku a dospívání	29
1.4 Úloha školy ve výchově a vzdělávání dětí a dospívajících	31
1.4.1 Vzdělání jako prevence proti nezaměstnanosti	32
1.4.2 Volba povolání	33
1.5 Intervenční a preventivní pracovní programy	35
1.5.1 Zahraniční projekty podporující pracovní uplatnění mladistvých	35
1.5.2 Programy podporující pracovní uplatnění mladistvých v České republice	37
1.5.3 Hodnocení efektivity intervenčních a preventivních programů	39
2 PRAKTICKÁ ČÁST	42
2.1 Cíl praktické části	43
2.2 Stanovení předpokladů	43
2.3 Popis zkoumaného vzorku	44
2.4 Průběh průzkumu	47
2.5 Použité metody	48
2.5.1 Použití metod u stanovených okruhů	48
2.6 Zpracování a interpretace výsledků	51
2.6.1 Pracovní uplatnění absolventů projektu po jeho ukončení	51

2.6.2 Pracovní uplatnění absolventů projektu po pěti letech	52
2.6.3 Návrat absolventů projektu do škol	53
2.6.4 Motivace ke vzdělávání	55
2.6.5 Návyky k pracovní činnosti	60
2.6.6 Příčiny selhávání při profesní přípravě	64
2.6.7 Výběr oborů v projektu pro rekvalifikaci	67
2.7 Shrnutí výsledků praktické části	71
ZÁVĚR	73
NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ.....	75
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
SEZNAM PŘÍLOH.....	80

ÚVOD

Nezaměstnanost, slovo, které se skloňuje snad ve všech pádech, v každé vyspělé společnosti. U nás, a stejně tak i v ostatních postkomunistických zemích jsme se s tímto pojmem začali setkávat až po roce 1989. Spolu s politickými změnami přišly tehdy i změny ekonomické, spojené zejména s nástupem tržního hospodářství. Modernější technologie zaváděné do průmyslové výroby zvýšily nároky nejenom na úroveň a kvalitu odvedené práce, výši kvalifikace, ale i na schopnosti a ochotě dalšího sebevzdělávání zaměstnanců.

Nezaměstnanost se začala projevovat zejména u nekvalifikovaných pracovníků se základním vzděláním. Před mladými lidmi, kteří ukončili základní školu se sice otevřely větší možnosti při výběru nových, zajímavých a lukrativních pracovních profesí, spojených však s vyššími profesními požadavky. V současné době, kdy jsou pracovní trhy na celém světě zasaženy globální hospodářskou a ekonomickou krizí se nároky zaměstnavatelů na zaměstnance neustále zvyšují. A to nejenom na úroveň vzdělání, ale i na psychickou a fyzickou odolnost, schopnost podávat maximální výkon a pracovní nasazení.

Je známo, že statistické údaje, které předkládají úřady práce v jednotlivých regionech České republiky, zaznamenávají v posledních letech prudký nárůst nezaměstnanosti osob se základním vzděláním. Celospolečenským problémem je zejména nezaměstnanost mladistvých a krátce zletilých. Přitom psychosociální důsledky tohoto jevu dopadají nejen na jedince, který je bez zaměstnání, ale i na jeho nejbližší okolí a celou společnost. Kromě zvyšujícího se počtu nezaměstnaných mladých lidí můžeme současně sledovat i nárůst jejího delikventního chování.

Otázkou zůstává, kde je příčina tohoto jevu. Jak je možné, že se mladý člověk raději uchýlí k roli pasivního příjemce sociálních dávek v nezaměstnanosti a vzdá se aktivního účasti na utváření vlastního života a budoucnosti? Je to tím, že má ve své rodině a nejbližším okolí nedostatek vzorů, nebo selhává škola ve svém úsilí podněcovat u mladého člověka chuť se vzdělávat?

Základním socializačním činitelem ve výchově dětí je bezesporu rodina, která však, jak je známo, již několik let prochází krizí. Její schopnost poskytovat mladému člověku potřebné modely chování, důležité nejen pro vstup do světa práce a dospělých, tak může být výrazně oslabena. Také školský systém, který je nastaven zejména na výkon, některým dětem nemusí vyhovovat. Výsledkem pak může být stále větší procento žáků, kteří ve škole selhávají a vytváří si tak ke vzdělávání negativní vztah.

Důvodem výběru výše uvedené problematiky je stále stoupající nezaměstnanost mladistvých se základním, nebo nedokončeným učňovským či středním vzděláním, spojená s jejich nezájmem získat jakoukoliv profesní odbornost a pracovní uplatnění. Závažným celospolečenským problémem je nadbytečný volný čas, který v důsledku této nezaměstnanosti vzniká a je mladistvými nevhodně využíván.

Práce se zabývá analýzou a hodnocením efektivity rekvalifikačního programu „Projekt Most“, který je realizován Úřadem práce v České Lípě. Zaměřuje se na jednu z nejvíce ohrožených skupin nezaměstnaností, kterou je právě skupina mladistvých a krátkodobě zletilých se základním vzděláním. Příčinou jejich nepříznivé situace bývá i problematické rodinné a sociální zázemí. Nabídka pracovních míst pro tuto skupinu je minimální, téměř nulová. Proto byl v roce 1996 Úřadem práce v České Lípě koncepčně připraven a později realizován a modifikován rekvalifikační kurz s názvem „Projekt Most“. Hlavní myšlenkou tohoto projektu je právo každého „dostat příležitost a zažít úspěch“. Od roku 1996 se v něm úspěšně rekvalifikovalo již 190 uchazečů. Projekt je postaven na dobrovolném vstupu mladistvých uchazečů a souhlasem jejich rodičů. Má také výrazně preventivní a aktivizující charakter ve smyslu najít svým absolventům uplatnění na trhu práce či je motivovat k návratu do školského systému. Teoretická část rekvalifikačního kurzu je minimalizována. Důraz je kladen na praktickou výuku se získáváním odborných dovedností pod vedením učitelů praktické výuky a na absolvování povinné praxe u svých budoucích zaměstnavatelů.

Bakalářská práce je strukturována do dvou základních částí, a to do části teoretického zpracování problému, která se zamýšlí nad významem práce pro člověka a psychosociálními aspekty nezaměstnanosti. Dále se zabývá osobnostním vývojem v období dospívání, kde vymezuje hlavní vývojové úkoly a upozorňuje na možné důsledky, způsobené nežádoucím vlivem rodiny. Poukazuje i na nezastupitelnou úlohu školy, která současně s rodinou sehrává důležitou roli při socializaci a utváření pozitivního či negativního vztahu mladého člověka ke vzdělávání a utváření reálných představ při volbě povolání. V závěru teoretické práce je představeno několik intervenčních a preventivních programů, které se realizují v rámci aktivní politiky zaměstnanosti v zahraničí i v České republice, včetně uplatňovaných legislativních opatření zaměřených na danou problematiku.

Praktická část se zabývá analýzou a vyhodnocením efektivity výše představeného rekvalifikačního programu. Základními kritérii pro určování efektivity je úspěšnost frekventantů v profesním uplatnění na trhu práce a udržení si zaměstnanosti ve sledovaných časových obdobích. Dalším okruhem praktické části práce je průzkum zaměřený na sociální a rodinné prostředí frekventantů kurzu v souvislosti s jejich selháváním při profesní přípravě.

Cílem bakalářské práce je zjistit efektivitu rekvalifikačního kurzu v souvislosti s odstraňováním nezaměstnanosti mladistvých, kteří byli do tohoto projektu vybráni. Na základě zjištěných výsledků průzkumu budu posuzovat, zda projekt naplňuje svou koncepci zaměřenou na pracovní uplatnění i sociální aktivizaci mladistvých a zda ho lze doporučit k realizaci i dalším úřadům práce. Pro větší objektivitu hodnoceného ukazatele efektivity sleduji zaměstnanost absolventů kurzu v delším časovém období, a to za pět let. Stanovené předpoklady průzkumu budou ověřovány studiem spisové dokumentace, dotazníkovou metodou a metodou rozhovoru.

1 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

1.1 Význam práce pro člověka

Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné postavení. Je důležitou podmínkou jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální prospěch, ale současně mu dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti. Vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctižádosti, sebeuplatnění a sebeúcty. Práce tedy neslouží pouze k výrobě statků nebo k vykonávání služeb, ale vytváří sociální pole strukturovaných kontaktů s možnostmi vést rozhovory, potkávat jiné lidi a uzavírat přátelství. Při zvládání pracovních úkolů může jednotlivec objektivizovat své schopnosti a získat pocit odborné kompetence.

- Skupinová práce nabízí sociální prostředí, ve kterém se člověk hodnotí a srovnává s ostatními lidmi.
- V konkrétní práci, s níž jsou nezbytné znalosti, schopnosti a dovednosti, se rozvíjí lidská osobní identita.
- Z mentálně-hygienického hlediska umožňuje odvod přebytečné duševní a tělesné energie.

Prací ukazujeme dětem, které teprve vychováváme, platné hodnoty. Nabízíme jim možnost ztotožnění, nápodoby a osobního příkladu. Děti sice v dnešní době nevidí tak často rodiče pracovat, ale spoluprožívají jejich pracovní úspěchy i nezdary.

V české kultuře je téma práce zastoupeno i v řadě lidových přísloví, která prokazují hlubokou moudrost našich předků. Například: „Bez práce nejsou koláče“, „S prací nejdál dojdeš“, „Komu se nelení, tomu se zelení“. Skutečnou hodnotu práce člověk obvykle pozná, až když ji ztratí. Dlouhodobou nezaměstnaností se vytrácí smysl života, dochází k omezení sociálních kontaktů s přáteli a spolupracovníky, nastává postupný rozklad integrity osobnosti (Buchtová, 2002, s. 75–76).

1.1.1 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Uplatnění člověka na trhu práce je podmíněné řadou charakteristik (věk, zdravotní stav, vzdělání, pohlaví, příslušnost k etnické skupině), které vyčleňují skupiny lidí s větším rizikem ztráty práce a předurčují je pro dlouhodobou nezaměstnanost. Tyto skupiny jsou vystaveny opakované nezaměstnanosti a jejich příslušníci nacházejí uplatnění spíše na méně placených místech s nejistou budoucností. Je zřejmé, že právě na tyto skupiny musí být zaměřena politika zaměstnanosti. U nás k nim patří mladí lidé, ženy s malými dětmi, zdravotně postižení občané, starší lidé, lidé s nízkým vzděláním, romské etnikum a přicházející emigranti. Některé z cílových skupin potřebují také zvýšenou pomoc pracovně profesního a psychologického poradenství (Buchtová, 2002, s. 109).

Buchtová (2002, s. 114) dále uvádí, že v současné struktuře dlouhodobě nezaměstnaných jsou největší skupinou nekvalifikovaní pracovníci (asi 1/3 všech nezaměstnaných). Jde zejména o mladé lidi obtížně vzdělavatelné, často s malým zájmem o zaměstnání a podílející se na společensky nežádoucím deviantním chování. Patří sem i lidé, kteří se podílejí na společensky nežádoucím deviantním chování (alkoholici, recidivisté, lidé propuštěni z nápravných zařízení a další lidé sociálně nepřizpůsobiví). Převážně jde o lidi se specifickými charakteristikami individuálního a rodinného života.

1.1.2 Psychosociální aspekty nezaměstnanosti mladistvých

S nezaměstnaností mladistvých bez zájmu o získání zaměstnání se objevují i závažné výchovné a psychologické problémy. Pokud si tito mladí lidé ve správném čase neosvojí potřebné pracovní návyky, nebudou moci pracovat ani v dospělosti a nuda je pak povede k sociálně patologickému chování, k vyřazování ze společnosti (Buchtová, 2002, s. 114).

Prodlužování adolescence nezaměstnaností ohrožuje také rozvoj osobní identity, identity mužství a ženství, dosažení nezávislosti na rodičích, akceptaci rodinných hodnot a hodnot společnosti. Ohrožuje i rozvoj profesionální role a schopnost navazovat a udržovat přátelství.

Podnětné tu mohou být i poznatky z dvouletého programu výcviku mladistvých (od 16 – 18 let) ve Velké Británii, který poskytuje kvalifikaci a první zkušenosti pro získání trvalého zaměstnání. Pro mladé lidi od 18 do 20 let je zde zaveden systém podpor pro zaměstnavatele, kteří je přijmou do zaměstnání. Další program poskytuje mladistvým dočasné zaměstnání ve veřejně prospěšných pracích se souběžným studiem. Buchtová (2002, s.110) zdůrazňuje, že cílem těchto rekvalifikačních programů by mělo být předcházet psychosociálním důsledkům nezaměstnanosti v adolescenci cestou řízeného osvojování pracovních návyků.

Mladým lidem, kteří teprve vstupují na trh práce, by měla společnost i několikrát za sebou nabídnout různé rekvalifikace i jazykové kurzy. Tím se prodlouží období vzdělávání a pobytu v cyklu „střídání práce a volného času“.

Úroveň kvalifikace a profesionálních dovedností bude při hledání pracovat rozhodující. Více dovedností znamená totiž větší možnost volby pro zaměstnavatele i pro pracovníka. Pracovníci s nízkou kvalifikací budou postupně stále více vytlačováni levnějšími a přesnějšími stroji. O práci nekvalifikovaných lidí nebude zájem a oni sami se stanou potenciálním kriminálním problémem pro společnost (Buchtová, 2002, s. 110–114).

1.1.3 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy

Buchtová (2002, s. 115) uvádí, že vysoké procento nezaměstnanosti má nežádoucí vliv nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost. V takové společnosti je potom zvýšený výskyt sociálně patologických jevů, které jsou zjišťovány nepřímo.

Jedná se například o zvýšenou konzumaci alkoholu, nikotinu a drog (zejména u mladých lidí, vyšší nemocností a rostoucí spotřebou léků, vyšším výskytem sebevražedných pokusů). Buchtová (2002, s. 115) toto potvrzuje statistikou ČR z roku 1998 a uvádí: „*Že nejpočetnější skupinou v rámci sebevražd ze sociálních příčin jsou právě nezaměstnaní (57,4 %).*“

Výzkumná šetření dále prokázala, že při zvýšení nezaměstnanosti o 1 % se zvyšuje kriminalita o 5,7 %, sebevražednost o 4,1 % a počet přijatých do státních nemocnic o 3,4 %. Zákeřnost této věci spočívá v tom, že zpočátku může být

i nezaměstnanost prožívána jako určitá forma „dovolené“. Později, při opakovaném neúspěchu najít si práci, narůstá vědomí nemožnosti ovlivňovat osobní situaci, vzniká pesimistický postoj s pocity nepotřebnosti, marnosti, a naděje. Průvodními jevy vysoké dlouhodobé nezaměstnanosti jsou zvýšená míra kriminality a násilí, rasových a meziskupinových konfliktů, krizí v rodině a v sociálních institucích (Buchtová 2002, s. 116).

Jednou z takových životních etap, ve kterých dochází k nahromadění vývojových změn a která se jeví jako uzlová, klíčová, kritická, je přechod z adolescence do dospělosti. Za jeden z důležitých zřetelů při aplikaci poznatků o životní dráze člověka považuje moderní vývojová psychologie takovou průběžnou adaptaci jedince, aby se v jednotlivých věkových etapách dokázal vyrovnat s podmínkami lidského soužití a práce.

Kritické životní události, ke kterým ztráta zaměstnání patří, postihují vývoj osobnosti nejenom pracovníků ve středním věku, ale již v adolescenci, nebo na prahu mladé dospělosti (Buchtová, 2002, s. 161–162).

Vágnerová (2004, s. 742) uvádí tyto patologické vlivy nezaměstnanosti na mladé lidi:

- Nevytváří se ekonomická nezávislost – mladý nezaměstnaný, který zůstává existenčně závislý na rodičích, nebo na podpoře, nezíská status dospělého.
- Nemůže dostatečně rozvíjet své schopnosti, dovednosti a nevytvoří si potřebné pracovní návyky.
- Ztrácí potřebnou motivaci hledat si práci – zvykne si na roli nezaměstnaného a na podporu od úřadu práce bez jakéhokoliv vynaloženého úsilí. Tím, že je většinou ještě svobodný a bydlí u rodičů, mu tato podpora stačí.
- Zvyšuje riziko asociálního chování – v důsledku nadbytku volného času, nudy, nedostatek programu a povinností. Frustrace, vzniklá vyloučením ze společnosti, je příčinou rozvoje nežádoucích forem chování.

- Sdružování do závadových part – užívání drog, krádeže, vandalské chování. Převládá zde pocit, že je společnost nepřijala, proto nemusí respektovat její normy a nemají vlastně co ztratit.
- Fixace nežádoucích způsobů chování a omezení adaptace na život zaměstnaného člověka – považuje Vágnerová (2004, s. 742) za hlavní riziko nezaměstnanosti mladých lidí. V souvislosti s touto problematikou zmiňuje Vágnerová (2004, s. 742) výsledky studií 302 mladých slovenských nezaměstnaných. Ty překvapily zjištěním, že tito nezaměstnaní byli pasivní, sami práci nehledali a čekali pomoc od druhých. Aktivní řešení volilo jen 10 % z nich. Tyto typické znaky, jako je bezradnost, sklon k rezignaci a apatii mohou být také projevem zafixované pasivity při řešení jakýchkoliv problémů i dlouholeté tradice samozřejmosti zaměstnání. Lze předpokládat, že také v české společnosti budou u mladých lidí převládat podobné tendence.

1.2 Osobnostní vývoj dětí a dospívajících

Osobnost člověka, definuje Hort et al. (2000, s. 325) podle slovníku Světové zdravotnické organizace jako *„souhrn přetrvávajících myšlenkových, pocitových a projevových vzorů, které charakterizují individuálně jedinečný životní styl a jsou výsledkem vývoje a sociální zkušenosti.“* Rysy osobnosti, které tvarují vývojový proces a životní zkušenosti, označujeme jako charakter. Vlastnosti osobnosti, které určují biologické dispozice jsou vystihovány označením temperament.

Základem osobnosti jsou biologické progrese a psychologický vývoj člověka, smyslem kterého je životní adaptace a uplatnění ve společnosti, v práci a intimních vztazích. Hodnocení psychické výbavy, se kterou děti a dospívající v těchto obdobích postupují, předpokládá porozumění jednotlivých vývojových etap (Hort et al., 2000, s. 325–326).

1.2.1 Dospívání

Hort et al. (2000, s. 38) vymezuje vývojové období dospívání dolní hranicí 11-12 let a horní hranicí 20–22 let, v jehož průběhu dochází k výrazným změnám na úrovni biologické, psychologické a sociální. Vágnerová (2008, s. 100) období dospívání zahrnuje do jedné dekády života, od 10 do 20 let, kterou ještě člení na ranou a pozdní adolescenci. Uvádí, že v tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti, a to v oblasti somatické, psychické i sociální. Přitom tyto změny jsou primárně podmíněny biologicky, ale významně je vždy ovlivňují psychické a sociální faktory, které působí ve vzájemné interakci. Dále Vágnerová (2008, s. 100) charakterizuje dospívání jako životní etapu, která má v rámci životního cyklu svoje typické znaky a svůj objektivní i subjektivní význam. Hlavní úkol dospívání vidí především v hledání a přehodnocování, ve kterém má jedinec zvládnout vlastní proměnu. Především dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity.

Důležité změny v období dospívání:

- **Biologické změny organismu** – vedou k akceleraci růstu a rozvoji primárních a sekundárních pohlavních znaků.
- **Psychologické změny dospívání** – zahrnují kognitivní vývoj a ustálení jeho osobní organizace.
- **Sociální změny** – předpokládají odpoutání se od primární rodiny, volbu profese a nalezení osobního životního stylu.

Dále člení Hort et al. (2000, s. 38) dospívání na dvě fáze:

Pubescence – přibližně 11– 15 let, které začíná obdobím puberty, spojené s nástupem pohlavního dospívání. Z psychologického hlediska je podstatný vztah mezi pubertálními změnami a psychosociálním významem, který dospívající těmto změnám přisuzuje a jak je prožívá.

Adolescence – přibližně ukončovaná mezi 20–22 rokem. Je to období, ve kterém dochází k nejvýraznějším psychosociálním změnám. Kognitivní vývoj, který se dostává do stadia formálních operací (podle Piageta), dosahuje svého vrcholu kolem patnácti let a má vliv i na morální usuzování. Existuje

již schopnost uvažovat o alternativních řešeních, vytvářet domněnky, zacházet s fantazií, myslet o myšlení. Mění se vztahy k rodičům, vrstevníkům i k sobě samému. Důležitým úkolem adolescenta je také přijetí psychosexuální role ženy nebo muže a schopnost sexuálního vztahu (Hort et al., 2000, s. 38).

Jak uvádí Pešatová (2007, s. 114) je to období, které označuje Erikson jako stadium identity, které někteří autoři dále rozdělují na stadium sociální a osobní identity.

Sociální identita – znamená ztotožnění se s vrstevníky a nalezení vlastního místa mezi nimi. Vrstevnická skupina nabývá zvláštního významu, protože se uvolňuje vazba na rodinu.

Osobní identita – má vést k reálnému pohledu na vlastní osobu i na prostředí, ve kterém dospívající žije, na širší společnost, národ i celé lidstvo. Buduje si vlastně sebepojetí dospělého člověka (Pešatová, 2007, s. 114).

S koncem adolescence by měl mladý člověk dle Horta et al. (2000, s. 327) dosáhnout:

- Odpoutání od rodičů, a to ve smyslu být schopen sám rozhodovat o svém životě.
- Stabilizované sexuální identity.
- Schopnosti navázat trvalejší sexuální vztah.
- Předpokladů pro trvalé uplatnění v práci, nebo profesní přípravě.
- Hodnotové orientace, která bere ohledy nejen k vlastním potřebám ale i k druhým lidem.

1.2.2 Vývojové úkoly dospívání

Za hlavní vývojové úkoly dospívání lze považovat tyto:

Vztahy s rodiči – během odpoutávání od primární rodiny. Jak dále uvádí Hort et al. (2000, s. 38) je průběh adolescentní separace závislý na předchozím vztahu dítěte k rodičům, typu rodiny a způsobu reakce rodičů na separační projevy dítěte. Pokud je osamostatňování komplikované, může přetrvávat v podobě tzv. hostilní závislosti. To znamená, že adolescent na jedné straně rodiče odmítá, a na druhé straně se od nich nemůže odpoutat.

Vztahy s vrstevníky – pro pubertu je typické vyhledávání vrstevníků stejného pohlaví v partě. Naproti tomu v adolescenci se již rozvíjejí hluboké vztahy párového přátelství. Více než 75 % adolescentů probírá svoje emocionální problémy s vrstevníky.

Sexualita – v dospívání dochází k prohloubené integraci pohlavní identity. První zkušenosti erotického a sexuálního charakteru získávají dospívající většinou mezi 14.–16. rokem. Opakovaně se zdůrazňuje potřeba sexuální výchovy a prevence pohlavních nemocí (AIDS), nechtěného a předčasného těhotenství (informace o antikoncepci), rizikového chování (prostituce).

Vývoj sociální kompetence – sem patří výběr přiměřeného studijního oboru nebo pracovního začlenění. Problémy nastávají při neúspěchu, nemožnosti sladit vlastní zájmy, představ rodičů a zájmu společnosti. Na úspěchu ve studijním či profesním začlenění se nepodílí jen inteligence a specifické schopnosti, ale také motivace, akceptace sociálních norem a hodnot i schopnost mladého člověka překonávat potíže při neúspěchu.

Dosažení vlastní identity – obvyklé otázky dospívajícího „kdo jsem“, vede k nalezení sebe sama jako svébytné osoby, která má reálné cíle, profesní orientaci, přátelství, sexuální vztahy, morální hodnoty a skupinovou příslušnost. Je schopná nezávislého života a realistického sebehodnocení (Hort et al., 2000, s. 39).

Vývoj emočního prožívání a autoregulace – je spojen s hormonální proměnou, která stimuluje změny v oblasti citového prožívání. Vágnerová (2008, s. 107) uvádí tyto projevy emočního prožívání a autoregulace u dospívajících:

- Kolísání emočního ladění, větší labilita, dráždivost, tendence reagovat precitlivěle i na běžné podněty a nárůstem emočního zmatku.
- Změna vlastních pocitů, které často dospívající překvapí, prožitky a proměny nálad bývají i pro ně nepříjemné, protože je neznají a nejsou schopni si vysvětlit jejich příčinu.
- Změna emočního jednání, která se může navenek projevovat větší impulzivitou a nedostatkem sebeovládání.

- Výkyvy v sebehodnocení – nejistota a zranitelnost sebeúcty, která se projevuje přecitlivělostí na projevy jiných lidí.
- Vztahovačnost jako výraz osobní nejistoty, která je typická pro období proměny vlastní identity.
- Nárůst negativismu, hostility a agresivity, která zvyšuje četnost subjektivně vnímaných problémů.
- Rozvoj volných vlastností – v rané adolescenci se začíná zlepšovat sebekontrola a vytrvalost. Zodpovědnost za vlastní výkon a chování však narůstá až ve druhé fázi adolescence. Schopnost ovládat vlastní osobnost se může pro ně stát i zdrojem sebeúcty.
- Autoregulační mechanismy – se uplatňují především v zátěžové situaci, kterou může dospívající buď chápat jako výzvu a podnět, který aktivizuje úsilí k jejímu zvládnutí, nebo jako ohrožení, které vyvolává obranné reakce. „Schopnost snášet zátěž vzrůstá od středního školního věku, tato odolnost však neroste rovnoměrně a v dospívání má kolísavý průběh.“ (Vágnerová, 2008, s. 108–109)

1.2.3 Zvláštnosti krizového vývoje dětí a dospívajících

Je třeba si uvědomit, že životní krize jsou součástí adaptačních procesů a provázejí zrání osobnosti člověka. Zvláštností krizového vývoje je to, že ho nelze označit pouze za něco zlého, ale naopak provází jedince na cestě k vyššímu stupni sebepochopení a lepší orientaci ve světě hodnot. Mladý člověk však nemívá dostatečné zkušenosti k jejich správnému a rychlému překonání. Současná moderní konzumní společnost, orientovaná více na materiální hodnoty se vyznačuje snahami psychické faktory podceňovat. Proto je pro mladého člověka, který je daleko více ohrožen duševními potížemi a citovými zmatky, toto období nebezpečnější. Zvládání obtíží krizového vývoje v dospívání lze proto považovat za jeden z klíčových momentů při utváření osobnosti mladého člověka (Jedlička et al., 2004, s. 193–194).

- **Vrstevníková skupina** – ve které tráví dospívající více času než při domácích činnostech, nebo přípravě do školy. Může vést k asociálnímu vývoji, pokud byla výchova k morálním hodnotám a způsobům chování

narušena již uvnitř vztahové sítě v rodině. Poškozující je nejen výchova přísná, omezující a trestající, ale i opačná – to znamená hýčkání a rozmazlování dítěte, které nepřipouští jeho vlastní cestu.

- **Zjednodušené vyhraněné vnímání reality** – černobílé vidění různých situací, neochota přijímat přátelské rady od starších, tendence k paušalizaci. Odsuzování a zavržení, kritizované osoby se vším, co k ní patří. Projevy vnějšího nesouhlasu s jejich chováním je dokáží velmi zranit.
- **Časté nedorozumění s rodiči** – v důsledku nechuti podrobit se jiným názorům, požadavkům na určitý řád a kázeň mají někteří sklon řešit odchodem z domova. Stěhují se k příbuzným, přátelům, v horších případech přespávají v nádražních halách, ve sklepích u náhodných známostí. Útěkem z domova také řeší neúnosné napětí mezi rodiči, při pocitu citové prázdnoty a odcizení, například při jejich rozvodu. Někdy bývá příčinou útěku z domova únik před špatným zacházením, urážkami, ponižováním, bitím, sexuálním obtěžováním.
- **Sklon vracet se k vývojově nezralejším (infantilním) způsobům reagování** – v zátěžových situacích a emočně vypjatých stavech, které se dotýkají jejich vnitřní jistoty, nebo vyznávaných hodnot. Regrese vyjadřuje trucovitá a odbojná nespolupráce s okolím (negativismus) a izolace od afektů (popření a vytěsnění emocí).
- **Selhání sebekontroly** – ve chvílích prudké zloby nebo depresivního rozladění ventilují agresivní tenzi sprostotou, nadávkami, ničením věcí, napadáním druhých i sebepoškozením.
- **Zkratové jednání** – při pocitu nespravedlnosti, křivdy a urážky dokáží opustit školu, nebo odejít z učebního poměru, bez dosažení jakéhokoli vzdělání či kvalifikace (Jedlička et al., 2004, s. 194–197).

Zvládání obtížných životních situací

Pro zvládání obtížných životních situací hraje určitou roli dřívější zkušenost z obdobných situací i celkový stav organismu. To, jak mladý jedinec ve chvílích obtíží reaguje není jen obrazem jeho aktuálního tělesného a duševního

stavu, ale i dřívějšího sociálního učení. Především toho, které se odehrávalo v raném dětství. Nepříznivé výchovné prostředí přináší problémy především v řešení krizových situací.

Negativní vliv výchovného prostředí (Jedlička et al., 2004, s. 161):

- Dítě často zažilo, když dospělí zátěžové situace řešili se vzájemnou nevraživostí, obviňováním, urážkami a napadáním, namísto hledání řešení - je velice pravděpodobné, že i ono bude náchylné reagovat v obdobné situaci stejným způsobem.
- Dítě má odpozorované a podvědomě přejaté únikové taktiky – například odchod od rodiny, když se objeví potíže, útěk do nemoci v období problémů, sklon k úlevě z napětí zvýšenou spotřebou alkoholických nápojů či nadužíváním léků.

Pozitivní vliv výchovného prostředí (Jedlička et al., 2004, s. 162):

- Dítěti je již v útlém dětství věnována trpělivá a laskavá péče - rodiče s dítětem mluví o všem, co ho zajímá, čemu nerozumí. Spolu také v klidu řeší problémové situace a rozvíjejí jeho osobní iniciativu. Podpora dítěte při tvořivé hře a povzbuzování při činnorodé práci – vede ke společně prožívané radosti, hrdosti dítěte a růstu zdravé sebedůvěry.
- Bohatství poznávacích činností a rozvoj symbolizace a imaginace – pomáhá člověku chovat se nestereotypně, nacházet nová východiska a alternativní řešení v obtížných životních situacích. Zkušenost dítěte po boku pevné osobnosti (ve chvílích problémů, konfliktů a životních krizí) znamená – zajištění budoucí adaptability a zdravého životního postoje.

Jako spouštěče krize vzniklých z životních změn uvádí Jedlička et al., (2004, s. 171) zejména tyto:

- **Opuštění rodičovského domu** – spojené s nezvyklou volností, ale také s dosud neprožitou nezajištěností, nebo také změna bydliště v důsledku stěhování. Ke krizi dojde tehdy, jestliže se jedinec ocitá v cizím neznámém prostředí, bez sociálních vazeb, mimo známé kontakty a možné pomoci přátel. Velkou zátěží bývá také nečekané těhotenství u svobodného děvčete, nebo běžný sňatek a s ním související problémy

při zabezpečování rodiny. Rovnováhu může narušit narození dalších dětí a jejich nároky na všestrannou pozornost a neustálou péči.

- **Zátěž na běžné adaptační schopnosti jedince** – nástup do zaměstnání po dokončení studií, či odborné přípravy. Obtíže způsobuje nedostatečná školní příprava na řešení problémů, které běžný provoz přináší, špatné sociální vztahy na pracovišti, nedostatek opory a ocenění ze strany starších spolupracovníků, nebo nadřízených. Někdy také rozpor mezi tím, na co byl dospívající v rámci odborného vzdělávání připravován a realitou se kterou se při každodenní činnosti setkává.
- **Náhlá změna měnící se společenské role dospívajících** – která není dostačujícím způsobem zvládnuta – dospívající má již vzhled vyspělého muže či ženy, přesto mu rodiče, na kterých je stále závislý, přiznávají často pouze práva dítěte. Toto pak bývá zdrojem zranění jeho sebeúcty a následných konfliktů.
- **Krise identity** – která se projevuje ve fázi životního cyklu, ve které musí mladý člověk přijmout určitou životní perspektivu. V této životní fázi je důležité, aby dospívající našel shodu mezi tím, co cítí a nachází v sobě, a mezi tím, jak ho vidí a posuzují ostatní lidé, i toho, co od něho očekávají jeho nejbližší. Jedlička et al. (2004, s. 177) uvádí, že pro některé mladé lidi bývá „adolescentní krize“ minimální, pro jiné je jakousi dobou „druhé zrození“. Řada těchto mladých lidí v této krizi podlehne formě neurotického, psychotického či delikventního projevu. Adolescenční krize patří do oblasti normálních vývojových proměn a není třeba ji považovat za patologický jev. Příznivý či nepříznivý průběh krizových situací závisí na duševním vývoji jedince i na jeho aktuální sociální situaci.
- **Psychosociální zrání** – probíhá jinak u adolescentů, kde rodina plní své poslání, a jinak u těch, kteří mají zázemí citově chudé nebo dysfunkční. Na hloubce prožívané krize dospívajícího člověka má také vliv emoční ovzduší, které panuje mezi členy rodiny (Jedlička et al., 2004, s. 178).

1.3 Význam rodiny v osobnostním rozvoji dětí a dospívajících

Důležitou sociální skupinou je rodina, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních i psychologických funkcí. Poskytuje potřebné zázemí, uspokojuje potřeby a zprostředkovává zkušenosti všem jejím členům, které nelze získat jinde. Je to místo, kde má každý jedinec určité role, které se stávají součástí jeho identity. V rámci vytváření těchto rolí se utvářejí vztahy, pro které je typické určité chování a styl komunikace.

Hodnotový systém každé rodiny ovlivňuje chování jejích členů a utváří strategii při zvládání problémů. Pokud jde o dítě, u kterého se osobnost teprve rozvíjí, mohou mu v důsledku narušení rodinných funkcí určité významné zkušenosti chybět, nebo může být jeho další vývoj těmito negativními vlivy deformován. Rodina se může také stát zdrojem a příčinou vzniku psychických problémů, nebo dokonce závažnějšího narušení osobnosti svých členů (Vágnerová, 2004, s. 589, s. 592).

Rodina jako primární sociální skupina je pro většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volného času, který se zásadně podílí na utváření jejich osobnosti. Rozvíjí mezilidské vztahy a udává směr hodnotové orientace. Realizace volného času uvnitř rodiny je ovlivněna způsobem jejího života a stylem výchovy dětí. Nelze však opomenout ani hmotné předpoklady rodiny, které jsou potřebné pro realizaci a zapojení se do volnočasových aktivit (Hofbauer, 2004, s. 56).

1.3.1 Nevhodné působení rodiny a jeho důsledky

V rodině, pokud neplní svoji funkci, dítě zpravidla strádá, prožívá zklamání. V důsledku toho může mít problémy s orientací v mezilidských vztazích, může prožívat nedůvěru v sebe sama, může pochybovat o svých schopnostech a dovednostech. Takový jedinec zpravidla neumí čelit děletrvajícím neúspěchům a stresu, neumí přijímat odpovědnost za své chování. Vytváří si svůj vlastní svět s odpovídajícím systémem hodnot. K problematickému psychosociálnímu vývoji dítěte a dospívajícího jedince

dochází všude tam, kde chybí láska, pocit bezpečí, kde výchovu provází nedůslednost, nebo nezdravé ochranářství, nabízející dítěti vše, na co si vzpomene. Jeho prožívání bývá často spojené s prázdnotou, beznadějí a s permanentní nudou (Jedlička et al., 2004, s. 321–322).

Orientační rodina

Je rodina, do které se dítě narodí. Poskytuje dítěti základní sociální zkušenost a interpretuje mu svět jako celek. V této rodině se dítě naučí posuzovat, zda svět je spíše dobrý, nebo zlý. Je šance, že se zde také naučí získat potřebný pocit základní důvěry. Je pro něho jakýmsi zjednodušeným modelem světa, ve kterém získává první zkušenosti a ověřuje si, jak reaguje okolí na jeho chování. Narušená funkce rodiny se může projevit výchovným zanedbáváním, nebo mohou rodiče dítě naučit nežádoucím způsobům uvažování a chování. Důležitou částí dětské zkušenosti je i to, jak je rodiči hodnocen. Je rozhodující, zda dítě posuzují převážně negativně či pozitivně. Tímto způsobem se utváří základ jeho budoucího sebeпоjetí, které může mít v budoucnu problematické projevy.

Funkce orientační rodiny lze charakterizovat i ve vztahu k základním psychickým potřebám. Ne vždy je však rodina schopna či ochotna tyto funkce plnit. Někdy je plní jen částečně či patologickým způsobem. Z těchto rodin přichází do společnosti, tj. do školy, děti, které neposuzují svět stejně jako jejich vrstevníci. Proto jednají jinak, než je běžné a než se od nich očekává.

Také emoční akceptace je podstatná pro rozvoj dětské identity, zejména jeho sebeúcty a sebedůvěry. Pokud rodiče dítě citově nepřijmou, poskytnou mu tím nepříznivou informaci o sobě samém a zároveň zvýší jeho celkovou nejistotu. Dítě, které se bude cítit nejisté a ohrožené, se bude chránit, například agresivitou, která bude sloužit jako jeho obrana vůči nebezpečnému světu.

Rodiče také fungují jako modely, které lze napodobit, nebo se s nimi ztotožnit. Dítě si tak může osvojit pozitivní i negativní vlastnosti a způsoby chování. Je pravděpodobné, že děti násilníků v dospělosti také terorizují členy vlastní rodiny (Vágnerová, 2004, s. 590).

Matějček (1989, s. 192) připomíná také důslednost ve výchově dětí, jako jedno ze základních pravidel výchovy dítěte. Hodnotí ji jako zdroj přínášející

dítěti pocit jistoty a bezpečí, který se podílí na utváření jeho osobnosti. Je zejména důležité, aby dítě vědělo co smí, a co nesmí, co musí a co může. Naučí se rychle znát hranice své svobody tak, aby neohrožovalo svobodu druhých. Získá také jistotu, že se na „své“ lidi může spolehnout ve všech situacích. Pokud je výchova v rodině nedůsledná, hlavně ze strany „klíčových osob“, tedy otce a matky, je dítě uváděno ve zmatek, ztrácí jistotu – a snaží se hledat nebo si vytvářet jiný, vlastní svět, ve kterém se cítí bezpečněji a který se neshoduje s realitou. Matějček (1989, s. 193) uvádí: „*Důslednost stojí trochu námahy, ale stojí zato. Žádoucí návyky se při ní vytvoří snadno a rychle.*“

Jako další výchovný úkol orientační rodiny, na který poukazuje Matějček (1989, s. 206) je výchova dítěte k práci a úcta k rodičům jako pracovníkům. Připomíná zde hodnoty, které jsou důležité. Jednou z nich je radost z práce, na kterou navazuje úcta k práci, chuť do práce, vědomí povinnosti. Je třeba, aby rodiče postupně uváděli děti do světa práce dospělých tím, že s nimi společně pracují, například doma, na chatě, na zahradě, v garáži, v dílně apod. Přitom by měli mít na paměti, že vychovává jen ta práce, kterou dělají rády, je účelná a která slouží druhým (Matějček, 1989, s. 207).

Prokreační rodina

Je rodina, kterou si člověk vytváří jako dospělý, a přenáší si do ní zkušenosti získané v původní (orientační) rodině. V dospělosti máme tendenci opakovat totéž co naši rodiče a dělat i podobné chyby, nebo se snažíme dělat opak, ale i toto chování vychází z naší zkušenosti získané v dětství.

Bezpečí rodinného zázemí, které poskytuje rodinné společenství potřebuje i dospělí jedinec. Umožňuje mu získat určité sociální role a sdílet zkušenosti, které však i on sám spoluvytváří. Přispívá k uspokojování psychických potřeb i v dospělosti. Získává nové podněty a zkušenosti jako partner i jako rodič. Řeší nové situace a těmito zkušenostmi se rozvíjí. Vytváří manželský vztah, který by měl být zdrojem citové jistoty a bezpečí. V roli rodiče poskytovat svým dětem pocit jistoty i bezpečí (Vágnerová, 2004, s. 591).

Dysfunkční rodina

Normální i patologické chování každého člena rodiny je nutné chápat jako součást interakcí rodinného systému, který ho ovlivňuje. Vágnerová (2004, s. 592) uvádí, že tendence k určitému způsobu reagování, které jsou typické pro každou rodinu, jsou dány společnými genetickými dispozicemi i zkušeností s určitými způsoby chování. Jsou ovlivněny nejen výchovnými styly rodičů, ale i sklony dětí reagovat na chování rodičů určitým způsobem, který je pro danou rodinu charakteristický. K vlastnostem rodičů, které zvyšují riziko špatného zacházení s dítětem, ale i přijatelného chování k lidem obecně řadí Vágnerová (2004, s. 592) tyto:

- *Nedostatky v sociální orientaci* – neschopnost empatie, povrchnost ve vztazích, problémy v mezilidských vztazích.
- *Problematické sebehodnocení* – žádná nebo nízká sebeúcta, nespokojenost s rodičovskou rolí.
- *Rizikové chování* – projevující se nedostatečnou sebekontrolou, nízkým sebeovládáním a impulzivitou.
- *Špatná zkušenost z dětství* – až 70 % lidí, se kterými v dětství rodiče nezacházeli přiměřeným způsobem mají tendenci chovat se podobně i při výchově svých dětí (Vágnerová, s. 592).

1.3.2 Vznik poruch chování v dětském věku a dospívání

Vágnerová (2004, s. 779) charakterizuje poruchy chování jako: „*Odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování na úrovni odpovídající jeho věku, event. na úrovni svých rozumových schopností.*“ Pešatová (2007, s. 27) uvádí, že při posuzování přítomnosti poruchy chování se bere v úvahu: frekvence výskytu poruchy chování, která by měla trvat alespoň šest měsíců, vývojový stupeň jedince, to znamená jeho fyzický a mentální věk a intenzita projevu.

Za poruchové chování dětí a dospívajících lze označit tyto znaky (podle DSM – IV, 1994):

- Chování, které nerespektuje sociální normy platné v dané společnosti. Jedinec normy chápe, ale neakceptuje je a nedokáže se jimi řídit.

Důvodem mohou být jiné životní hodnoty a jejich hierarchie, impulzivita. Toto jsou projevy typické například u hyperaktivních dětí.

- Neschopnost navázat a udržet přijatelné sociální vztahy – příčinou bývá neschopnost empatie a egoismus, nadměrné zaměření na sebe a uspokojování vlastních potřeb. Tito jedinci nechápou nezbytnost přizpůsobit se sociálnímu očekávání. Jejich neschopnost vcítění způsobuje absenci citového vztahu, který sami nezažili. Za porušení norem necítí vinu, protože jejich svědomí není dostatečně rozvinuto.
- Poruchy, které se vyskytují v dětském věku mohou mít přechodný, vývojově podmíněný charakter. Vždy je ale chápeme jako varovný signál rozvíjející se poruchy osobnosti, který představuje riziko vzniku pozdějších problematických projevů (Vágnerová, 2004, s. 780).

Jak dále uvádí Vágnerová (2004, s. 781), vznik poruchového chování je podmíněn multifaktoriálně, tedy biologickými i sociálními faktory, které působí ve vzájemné interakci. Podle toho, zda se tyto poruchy chování vyskytují všude, nebo jenom ve vazbě na určité prostředí, je lze rozlišit podle klasifikačního systému MKN–10 na poruchy chování ve vztahu k rodině a poruchy chování vázané na skupinové aktivity v partě.

V závislosti na charakteru poruch je dále člení Vágnerová (2004, s. 792) na neagresivní formy (záškoláctví, útky, a toulání) a agresivní formy (šikana, vandalismus, rvačky). Agresivní formy porušují a omezují práva jiných lidí, jsou považovány za závažnější.

Pešatová (2007, s. 138) spojuje vznik poruchy chování také s nepříznivým psychosociálním prostředím, neuspokojivými vztahy v rodině a selháváním ve škole. Důsledkem je zhoršená školní a pracovní výkonnost.

V souvislosti s rizikovým vývojem dítěte poukazuje také na nezbytné vytváření pozitivního vztahu dítěte k matce, otci, sourozencům, širší rodině v prvních letech jeho života, který se později projevuje v pozitivních vztazích k vrstevníkům v předškolním, školním věku a adolescenci, partnerům, později i k vlastním dětem. „*Nejisté vztahy v časném věku znamenají i nejisté sociálními vztahy v dospívání a dospělosti.*“ (Pešatová, 2007, s. 138).

1.4 Úloha školy ve výchově a vzdělávání dětí a dospívajících

Vstupem do školy ztrácí dítě individuální postavení, které doposud mělo v rodině. Znamená pro něho přizpůsobení se novému životnímu rytmu. Například pravidelné vstávání, dodržování vyučovacích hodin, přestávek, odpolední a večerní příprava na výuku. Škola od něho očekává, aby se přizpůsobilo, „ukáznilo“, aby bylo jako ostatní. Ze strany učitele je hodnoceno skoro vždy známkami, a to za podané výkony a chování. Z toho odvozuje v prvních letech školní docházky pocit vlastní hodnoty. Později se opírá také o to, jak je přijímáno spolužáky. S blížícím se dospíváním význam spolužáků jako zdroje pocitu vlastní hodnoty stále stoupá.

Děti si začínají ve třídě vytvářet svou vlastní „subkulturu“, která se vyznačuje vlastním jazykem, zvyklostmi a rituály. Pravidelné a přirozené je dělení třídy na „subkultury“ dívek a chlapců. Tyto podskupinky mohou být také zárodkem vzniku asociálních part, které se mohou tvořit již na prvním stupni základní školy. Učitelův nezájem či agresivita mohou být také živnou půdou šikanování ve třídě. Vyšší riziko sociálního selhání mají děti, které špatně ve škole prospívají, s vyšším potenciálem agresivity, s vlastní subkulturou „odpojenou“ od vlivu učitele a školy. To znamená napojenou na asociální vlivy (na herny, na zdroje alkoholu a drog, na kriminální gangy atd.).

Pro vývoj dítěte může být kritická i schopnost učitele zvládat neklid, nekázeň a nezájem dětí takovým způsobem, aby nebyl poškozován dobrý vztah k učiteli ani jejich sebehodnocení. Učitel, který takový vývoj nechce dopustit, by měl komunikací posilovat vzájemný vztah a podporovat vstřícnou, spolupracující atmosféru ve třídě (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 77–78).

Vstup do školního prostředí je velice významným předělem na životní dráze každého mladého člověka. Osobnost jedince se zde střetává s autoritou učitelů. V tomto prostředí si dítě začíná uvědomovat své postavení, protože je vystaveno tlaku na školní výkonnost. V případě marných snah o dosažení úspěchu je nuceno se vyrovnávat se začleněním mezi neúspěšné. Záškoláctví se tak může jevit jako reaktivní jednání na prožitý neúspěch, současně představuje

pokus negovat hodnotu vzdělání. Mladistvá delikvence může za této situace směřovat k dosažení náhradního společenského statusu a k pokusům vymanit se či pomstít se systému, který jedince označil stigmatem neúspěšného. Přitažlivost gangů mladistvých spočívá pro dospívajícího v tom, že převrací naruby pravidla dominantní společnosti a prosazuje alternativní či opačné hodnoty (Jedlička et al., 2004, s. 106).

Jak již bylo řečeno, důležitost vrstevníků, jako činitelů socializace vzrůstá v adolescenci. Obliba na střední škole či společenská úspěšnost, se stává jakýmsi potvrzením sebehodnocení. Mnohé také závisí na tom, jakou referenční skupinu si adolescent zvolí. Také způsob, jakým hodnotí adolescent sám sebe, závisí převážně na tom, zda je akceptován specifickou skupinou, ne školou.

Důležitost formálního vzdělávání za posledních sto let vzrostla a jeho role činitele socializace se rozšířila. Řada obsahů výuky jsou upraveny pro socializační působení tak, aby se děti staly aktivními členy společnosti a přijaly společenské závazky. Škola také učí i specifickým formám jednání, a tím rozvíjí celý soubor základních dovedností. Například účastí žáka ve studentské samosprávě, činnost ve školním časopisu i celou řadou jednoduchých činností a zapojení se do školních aktivit ho připravuje pro mnohá zaměstnání dospělých.

Jedlička et al., (2004, s. 46) dále zdůrazňuje, že „*výchovně vzdělávací instituce nesou značnou zodpovědnost za přípravu mladých lidí pro svět práce. To je důležitá součást jejich kompetencí a společenského pověření, podle kterého se pohlíží na jejich efektivitu či užitečnost pro lidský život a společnost jako celek*“.

1.4.1 Vzdělání jako prevence proti nezaměstnanosti

Růst významu vzdělání pro život člověka v moderní společnosti je nepochybný. A to nejen v rámci tradičních forem vzdělávacího systému. Otevírá se tak prostor pro aktivitu celoživotních vzdělávacích služeb a jejich schopnost reagovat na aktuální poptávku ze strany výrobních firem po specifických, konkrétních dovednostech pracovníků. Pokud se pracovník dostane mimo pracovní proces, ztrácí kvalifikaci, nezískává pracovní zkušenosti,

nerozvíjí schopnosti, ztrácí své místo ve společnosti, prestiž, společenské vztahy a kontakty.

Vzdělání lidé jsou schopni větší adaptace na nové podmínky a měnící se požadavky na trhu práce. Dokáží vyhovět nárokům nových moderních technologií, které spojují poptávku po práci se špičkovými znalostmi a dovednostmi v nových oborech a profesích. Vzdělaný člověk je schopen se vyrovnat s nezaměstnaností a je schopen smysluplně prožít svůj volný čas.

Vzdělání jako ochrana před nezaměstnaností by se mělo rozvinout od úzce pojaté přípravy na konkrétní pracovní místo až po přípravu na celý život. To znamená nejen k přípravě na práci, ale i k přípravě využívání volného času. Vzdělání rozvíjí schopnosti a talent, kultivuje morální a duchovní hodnoty člověka. Proto by nemělo být spojeno jen s počátečním obdobím života jako ukončená aktivita, ale mělo by se stát celoživotní aktivitou, založenou na různých volbách a kombinací poznatků jednotlivých forem studia. Mělo by směřovat ke svobodnému rozhodování a využití nabídek, které nám konkrétní region, nebo místo bydliště poskytuje (Brožová, 2003, s. 44).

1.4.2 Volba povolání

Do začátku pubescence je volba povolání jen předmětem fantazie, která se neváže na vlastní schopnosti. Rozhodující je přání, čím chci být a volba povolání je spíše nevázanou hrou. Kolem jedenáctého roku již začíná dítě srovnávat přání se skutečnostmi. Už ví, že by měl brát v úvahu i své schopnosti, školní prospěch, podmínky přijetí do učebního poměru nebo na školu či požadavky na pracovní činnosti. Všímá si také osob vykonávajících určitou profesi a vnímá je jako modely pro své budoucí profesionální aktivity (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 159).

Volba povolání se stává problémem nejenom pro dospívající, ale i pro jejich rodiče. Langmeier, Krejčířová (2006, s. 159) posuzují volbu povolání ze dvou navzájem souvisejících aspektů, a to nejprve **z hlediska jedince**, aby si zvolil takové povolání, které by ho nejvíce uspokojovalo, ve kterém by nejlépe uplatnil své schopnosti i zájmy. Druhé – **z hlediska společnosti**, aby byl získán pracovník, který plní společenské úkoly. Cílem dobré volby povolání

by mělo být sladit tyto dvě hlediska, to znamená individuální i společenské zájmy. U většiny jedinců hrají oba uvedené aspekty určitou roli v různé kombinaci. Dále uvádějí Langmeier, Krejčířová (2006, s. 159) tři typy dospívajících pro volbu povolání (citováno podle Nickela, 1975):

- **Typ A** – dospívající řídí svou volbu podle přání svých rodičů, či jiných významných dospělých. Nebo podle nahodilých vnějších skutečností, bez ohledu na vlastní zájmy a sklony. Převažuje zde pasivní podřízení, nejde zde o „volbu povolání“.
- **Typ B** – dospívající má určitá přání, týkající se budoucího povolání, ale jeho představy jsou nejasné, představují jen obecnou orientaci a nejsou cíleny na konkrétní povolání. Nakonec „volí“ pod vlivem tlaku okolí.
- **Typ C** – řídí volbu podle svého plánu, založeném na cílech vlastního života, které má dlouho předem promyšlené. Tito dospívající jsou iniciativní, rozhodní, cílevědomí a mají seberealizační tendence.

Typ B je nejčastěji zastoupen (asi tak v 50%), a to jak u dospívajících, kteří přecházejí ze základní školy na střední odborná učiliště, tak i u těch, kteří jdou studovat. Nejistota mladých lidí při volbě povolání je ještě zvyšována tím, že rozhodnutí musí být realizováno v době, kdy je mladistvý ještě zájmově nevyhraněný a kdy často mění svou orientaci a rozhodnutí. Uvádí se, že mnozí již po dvou až třech letech studia přicházejí na to, že jsou se svou volbou nespokojeni a chtějí změnu.

Další problém při volbě povolání vidí Langmeier, Krejčířová (2006, s. 160) v tom, že velká část mladistvých začíná svou profesní dráhu s nejasnými a falešnými představami, doprovázenými nepřesnými a málo podrobnými informacemi. Potřebují pomoc, která by měla mít dlouhodobý charakter a měla začít již kolem 10. roku. Měla by vést k postupnému ujasňování si vlastních studijních předpokladů i zvládání pracovních nároků.

Pomoc dospívajícímu by se měla zaměřit především na jeho podporu v úsilí přijmout přiměřený pohled na svou osobu a své role ve světě práce. Uvědomit si své reálné možnosti a schopnosti, aby později našel uspokojení a zajistil prospěch sobě i společnosti. V tomto směru plní pedagogicko –

psychologické poradny společně s výchovnými poradci na základních a středních školách velmi důležitou roli. Dnes o to významnější, že systém středního školství se od roku 1989 neustále mění a není ustálena síť středních a učňovských škol. Školám také chybí tradice či pověst, která dříve mladistvým výběr budoucího povolání usnadňovala (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 160).

1.5 Intervenční a preventivní pracovní programy

Závazné směrnice pro organizátory intervenčních a preventivních programů dle amerického pediatra Hamburga (1992), které uvádí Matoušek, Kroftová (1998, s. 207):

- Program by měl reagovat na širší okruh problémů dospívající mládeže.
- Musí respektovat vývojovou fázi klientů a poskytovat potřebnou podporu, než se stane klientova situace kritická.
- Měl by nabízet dospívajícím přitažlivé podněty a rozvíjet jejich sebehodnocení.
- Také nabízet prostředí, které je předvídatelné a vyvolává v nich jednoznačné očekávání.
- Umožňovat podíl klientů na jeho organizaci a na vedení vybraných aktivit.
- Využívat vazeb dospívajícího v jeho přirozené sociální síti – rodiče, učitelé, přátelé.
- Pokud má být zdrojem opory, měl by trvat alespoň jeden rok.
- Musí mít jasného hlavního organizátora, která zajistí proškolený personál i dostatečné materiální zdroje.

1.5.1 Zahraniční projekty podporující pracovní uplatnění mladistvých

Programy, určené pro mládež, která není schopna plnit standardní požadavky vzdělávacího systému, a u které je navíc i zvýšené riziko kriminality, se začaly uskutečňovat v západní Evropě dříve než u nás. Jejich hlavním cílem je přivést mladé lidi k běžným, nerizikovým formám společenského uplatnění. Matoušek, Kroftová (1998, s. 208) charakterizují projekty, které byly Institutem

sociologicko-ekonomických studií v Rotterdamu vyhodnoceny v roce 1995 jako nejlepší. Jsou proto místními, evropskými a severoamerickými státními úřady i odborníky považovány za modelové a jejich rozšiřování je podporováno na regionální i státní úrovni. Za inspirativní je tedy můžeme považovat i v našich podmínkách. Pro potřebu mé práce jsem vybrala dva z nich.

Projekt Rotterdam Compact

Iniciovaný městskou radou v Rotterdamu, na základě narůstajícího počtu dětí s nedokončenou školní docházkou, v tomto případě učebním oborem. Cílem projektu je propojení škol a dalších vzdělávacích subjektů s poskytovateli práce ve městě a regionu. Je zaměřen na mladistvé ve věku 14–16 let, u kterých je vysoká pravděpodobnost vypadnutí ze standardního vzdělávacího systému. Pro jejich praktický výcvik jsou vyhledávány malé a středně velké podniky, ve kterých je zajištěno individuální vedení. Projekt předpokládá, že je možné zmenšit počet mladistvých, kteří nedokončí své vzdělání, zlepšit spolupráci vzdělávacího systému se zaměstnavateli a zavést inovační postupy ve vzdělávacím systému, které by odpovídaly potřebám rizikové mládeže. Výuková část projektu zahrnuje jednak individuální vyučování, po jeho ukončení obdrží učeň osvědčení o absolvování programu. Může také navštěvovat výukové skupinové programy ve vzdělávacím zařízení, které jsou ukončeny potvrzením o absolvování kurzu, nebo výučním listem.

Interní efektivita tohoto projektu, čili podíl klientů, kteří projekt dokončili v souladu se smlouvou, byl po prvních dvou letech 70%. Externí efektivita projektu, to znamená míru návratu klientů do standardního vzdělávacího systému, nebo uchycení na trhu práce byla ve stejném období 65% (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 208–210).

Projekt pro dospívající předčasně končící vzdělávání

Je iniciován holandským ministerstvem školství. Cílem je stejně jako v předchozím projektu zabránit vypadávání mládeže ze standardního vzdělávacího systému. Cílovou skupinou je mládež ve věku 16-20 let, která má odpor ke školskému typu vzdělávání. Nemá však odpor k práci. Projektu se účastní

19 vzdělávacích zařízení, které jsou obdobou našich učilišť a mají v projektu 11 až 77 mladých lidí. Projekt vychází z předpokladu, že mladý člověk nejlépe sám ví, co potřebuje. Ukazuje se, že pro většinu mladých lidí se vhodná práce najít dá, i když u některých je na to třeba několik pokusů. Jako metodu výuky tento projekt využívá tzv. *zpětné učení* (*reverse learning pathway*). To znamená, že učni sami zjišťují, jaké teoretické vědomosti by jim mohly být v praxi prospěšné, a ty jsou jim vzdělávacím zařízením poskytovány.

Po dokončení programu dostávají klienti certifikáty. Nejde tedy o standardní výuční listy, ale o potvrzení, které je označené razítkem obchodní komory. Ještě tři měsíce po ukončení intenzivní fáze je pracovník projektu v kontaktu s klientem, kterého měl na starosti a který již nastoupil na pracovní místo. Interní efektivita projektu známa není. Externí efektivita projektu se v letech 1986–1994 pohybovala mezi 54–70 % (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 209–210).

1.5.2 Programy podporující pracovní uplatnění mladistvých v České republice

Nereálná je představa, že každý mladý člověk dokáže projít vzdělávacím systémem, který má podobu vyučení, nebo maturity, až do konce a potom se přiměřeně uplatnit na pracovním trhu. Kvůli dispozičním faktorům, vlivu rodiny a dalších skupin, to určité procento mladých lidí nedokáže. Jak v novodobé společnosti rostou nároky na kvalifikaci, těchto méně způsobilých mladých lidí ve všech rozvinutých zemích přibývá. Matoušek, Kroftová (1998, s. 275) uvádí, že „asi 10 % mladých lidí u nás nepokračuje po skončení základní školy v žádném dalším vzdělávání“. V agendě našich úřadů práce od roku 1989 stále rostou počty neuplatněných absolventů škol a mladých lidí po vyučení, případně s nedokončeným vyučením. Z toho je zřejmé, že ani dokončení určité etapy vzdělávání nezaručuje mladým lidem uplatnění na trhu práce. Přitom je očividné, že přijatelné pracovní uplatnění je nejlepší prevencí jejího kriminálního chování.

Program Šance

Je organizovaný Vzdělávacím střediskem kulturního domu Junior v Chotěboři od roku 1991. Tento rekvalifikační kurz je určený pro problémovou mládež, která má ukončenou docházku do základní nebo zvláštní školy. Cílovou skupinou jsou mladiství ve věku 16–25 let. Žadatelé jsou do kurzu zařazeni po psychologickém vyšetření.

Délka kurzu je 7 měsíců, převážnou část tvoří praxe (720 hodin) v profesi méně náročné na kvalifikaci, kterou frekventant vykonává v místě svého bydliště. Menší část je věnována teoretické výuce (180 hodin), která probíhá ve čtyřech týdenních blocích. Velikost skupin je 15–20 frekventantů. Ti po ukončení kurzu obdrží celostátně platné osvědčení o zaučení v oboru. Uplatnění absolventů na trhu práce bezprostředně po jeho dokončení má 90–95% úspěšnost (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 275–276).

Dvouletá výrobní škola při Středním odborném učilišti v Rybitví

Iniciátorem vzniku je Úřad práce v Pardubicích za podpory fondu Phare (fond na podporu školského vzdělávání). Tato škola byla zřízena roku 1993 pro 15–18leté mladé lidi s nedokončeným základním vzděláním nebo s dokončeným základním vzděláním, ale bez zájmu se dále vzdělávat na střední škole či v učebním oboru.

Výrobní školu navštěvují chlapci i dívky, kteří se mohou zaučovat v praktických dovednostech. Patří k nim práce se dřevem, práce ve stravovacích zařízeních, práce v sociálních službách, šití. V prvním roce žáci projdou všemi obory, ve druhém se specializují na tři zvolené profese. Teoretická výuka je přizpůsobena jejich možnostem. Po dokončení školy dostávají absolventi osvědčení o zaučení ve vybraných specializacích. Po ukončení docházky mohou žáci vstoupit do učebního poměru, pokračovat ve vzdělání na střední škole, nebo nastoupit do práce. Pracovní uplatnění s nimi konzultuje pracovník úřadu práce ještě před absolvováním školy (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 276).

Projekt MOST

Pro nezaměstnanou a nekvalifikovanou mládež ve věku 15–18 let, kterou začal organizovat v devadesátých letech 20. století Okresní úřad v Mostě ve spolupráci s odborníky z edinburské Stevenson College a z britského ministerstva školství a zaměstnanosti. Uchazeč kurzu je spolu s rodiči nejprve prostřednictvím individuálních i skupinových pohovorů seznámen s náplní pěti nabízených odborných kurzů (veřejné stravování, technicko-administrativní práce, montér suchých staveb, obráběč kovů, truhlář). Adept, který se přihlásí předběžně do jednoho z nabízených kurzů a splní kritéria přijetí, je do programu zařazen. Definitivní volbu vzdělávacího kurzu může provést později.

V úvodu prochází frekventant týdenním motivačním kurzem, ve kterém se vytvoří skupiny. Ty pak společně absolvují průběžný paralelní kurz zaměřený na motivační a osobnostní rozvoj, kterému jsou věnovány tři hodiny týdně. Ve druhém týdnu probíhá předkvalifikační kurz (tzv. „ochutnávka“), během které se účastníci definitivně rozhodnou pro zvolený obor. Poté začíná vlastní profesní příprava, trvající dva a půl měsíce. Na ni navazuje měsíční praxe u budoucího zaměstnavatele. Po závěrečné zkoušce, která se skládá převážně z praktických dovedností obdrží účastníci kurzu osvědčení pro zvolený obor s celostátní platností. Poslední týden je věnován přípravě do nástupu na pracoviště v tzv. Job clubu, ve kterém je jim k dispozici kvalifikovaný profesní poradce z úřadu práce.

Pedagogové, kteří se na realizaci projektu podílejí, jsou vyškoleni v neautoritativním přístupu ke klientům. Paralelně probíhající kurz osobnostního rozvoje má klienty motivovat k sociálně přijatelnému uspokojování jejich potřeb a připravovat je na zvládání náročných životních situací, které je v budoucnu čekají, včetně zvládání asertivního chování. Osobnostní rozvoj frekventantů vedou zkušení psychologové většinou pracovníci pedagogicko-psychologických poraden. Kurz je jednou týdně průběžně hodnocen frekventanty i celým realizačním týmem (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 276–277).

1.5.3 Hodnocení efektivity intervenčních a preventivních programů

Při hodnocení intervenčních a preventivních programů poukazuje Matoušek, Kroftová (1998, s. 287) na potřebu jejich terénního výzkumu,

při kterém je dokazována především jejich užitečnost. Realizátoři by si měli v průběhu programu položit následující základní otázky:

- Splňuje program očekávání, která byla s jeho zavedením spojena.
- Poskytuje program skutečně to, co podle názvu slibuje poskytovat.
- Má na klienty takový vliv, jaký slibuje mít (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 287).

Stanovit objektivně a přesně žádoucí efekt programu je nemožné, protože i ten nejdokonaleji propracovaný preventivní program odvrátí nežádoucí chování jen u části mladistvých, zejména u těch, kteří mají vysoké riziko sociálního selhávání. Jak velké procento mladistvých by měl program odvrátit od nežádoucího chování, aby mohl být považován za úspěšný by mělo být záležitostí smlouvy mezi subjektem, který program financuje (např. stát reprezentovaný příslušným ministerstvem, region, obec) a objektem, který jej provádí. Matoušek, Kroftová (1998, s. 289) poukazují také na potřebu vypisování veřejných soutěží na provádění preventivních programů a hodnocení jejich efektivity na základě posudku nezávislého výzkumného týmu. Tento výzkumný tým by měl před realizací programu přezkoumat:

- „Zda je program potřebný pro skupinu, pro kterou je určen“.
- „Zda je přiměřeně strukturován“.

Ve fázi realizace a po ní by měl dále zjistit:

Interní efektivitu programu – to znamená, zda je v programu poskytováno to, co program sliboval poskytovat.

Externí efektivitu projektu – to znamená, zda je dosaženo předem dohodnuté míry efektivity, například snížení počtu hlášení kriminálních činů mladistvých v regionu, snížení počtu jejich nezaměstnanosti, udržení dlouhodobé zaměstnanosti. Dobré a fungující programy jsou přístupné veřejnosti, stážistům i výzkumným sondám a jejich organizátoři sami požadují nezávislý výzkum, aby mohli práci těchto programů neustále zlepšovat (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 291).

1.5.4 Legislativa vztahující se k dané problematice

Přehled základní legislativy v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (Pešatová, 2007, s. 94).

Vládní dokumenty

- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR na období 2009–2012.
- Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních (č.j.: 10194/2002-2014).

Vyhlášky

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších změn a doplnění provedeným zákonem č. 259/2008 Sb.
- Zákon č. 68/2009 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění.
- Zákon č. 100/1998 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších změn a doplnění provedeným zákonem č. 189/2006 Sb.
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších změn a doplnění provedeným zákonem č. 462/2009 Sb.
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších změn a doplnění provedených zákonem č. 227/2009 Sb.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce se zabývá analýzou a hodnocením efektivity rekvalifikačního programu s názvem Projekt „Most“, který je zaměřen na cílovou skupinu mladistvých a krátce zletilých se základním vzděláním. Projekt je určený především uchazečům, kteří neuspěli ve školském systému nebo k dalšímu vzdělávání po ukončení základní školy vůbec nenastoupili. Tito jedinci jsou současně v evidenci nezaměstnaných Úřadu práce v České Lípě a prošli přípravou na rekvalifikaci poradenskou činností úřadu práce organizovanou v tzv. Job klubu. Z hlediska možností uplatnění na trhu práce je u této cílové skupiny předpoklad dlouhodobé nezaměstnanosti, což představuje vážný problém a je základním důvodem pro realizaci této organizačně náročné rekvalifikace.

Název „Most“ je symbolický a představuje jakési podání pomocné ruky společnosti mladým lidem na jejich cestě k získání kvalifikace a při řešení nepříznivé sociální situace. Osmi měsíční rekvalifikační kurz je výše jmenovaným úřadem práce realizován a je zaměřen především na získávání praktických dovedností (viz přílohová část, Příl. č. 1 – Harmonogram projektu „Most“ – XV. běh). Součástí rekvalifikace je i blok sociálně osobnostního rozvoje, který je klíčovou aktivitou v práci s mladistvými bez kvalifikace (viz přílohová část, Příl. č. 2 – Osobnostně - rozvojová část projektu).

Mladiství uchazeči o zaměstnání se mají možnost rekvalifikovat v nabízených oborech: provozní zámečnick, pekařské práce, kuchařské práce, cukrárenská výroba, společné stravování, obsluha, šička, truhlářské práce, údržbářské práce (viz přílohová část – Příl. č.3 – Přehled nabízených profesí v projektu a jejich výběr pro rekvalifikaci). Výstupním dokladem tohoto specifického projektu je osvědčení s celostátní působností. Kritérii úspěšnosti po ukončení kurzu jsou nástup do pracovního poměru, nebo nástup do vzdělávací soustavy, tedy odchod z evidence uchazečů o zaměstnání. Realizace projektu je možná díky vzájemné spolupráci subjektů: Úřadu práce Česká Lípa, Města Česká Lípa, Města Nového Boru, Pedagogicko-psychologické poradny v České

Lípě a vzdělávacího zařízení SOŠ, SOU a U v České Lípě (internetový zdroj: Úřad práce v České Lípě, Zpráva o situaci na trhu práce za rok 2009, s. 32).

2.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je analyzovat a vyhodnotit úspěšnost výše představeného rekvalifikačního programu při odstraňování nezaměstnanosti mladistvých bez kvalifikace. Sledované pracovní uplatnění zahrnuje časové rozmezí ihned po získání kvalifikačního osvědčení a po pěti letech. Za hlavní ukazatel efektivnosti projektu Most je považován počet zaměstnaných absolventů po pěti letech. Pro vyhodnocení a porovnání úspěšnosti jednotlivých běhů byla použita analýza obsahu spisové dokumentace.

Dalším cílem práce je zjistit úspěšnost projektu při jeho aktivizační a preventivní činnosti. To znamená, zda se během rekvalifikace podařilo mladistvé dostatečně motivovat k pracovní činnosti, nebo k návratu do školy. Vycházím přitom z jejich rodinných a sociálních poměrů, kde posuzuji úroveň vzdělání rodičů s možnou souvislostí nízké motivace mladistvých se vzdělávat. Také se zaměřuji na podmínky pro vznik pracovních návyků. Zejména jakým způsobem je v rodině využíván volný čas, jestli se pěstují koníčky, záliby a společné činnosti, které by mohly pozitivně utvářet vztah mladého člověka k práci a jeho budoucí profesní seberealizaci. Pro ověřování stanovených předpokladů průzkumu byl použit nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce, doplněný rozhovorem.

2.2 Stanovení předpokladů

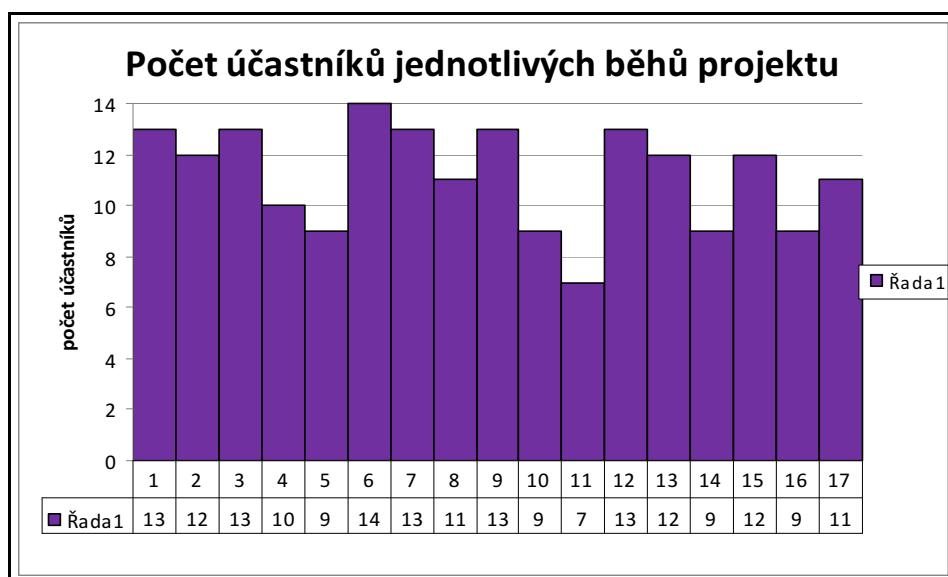
- **Předpoklad č. 1:** *Lze předpokládat, že 60–70 % frekventantů získá pracovní uplatnění ihned po jeho ukončení (zjišťováno pomocí studia spisové dokumentace).*

- **Předpoklad č. 2:** Předpokládá se, že alespoň 70–80 % mladistvých si udrží stálé zaměstnání i pět let po ukončení rekvalifikace (zjišťováno pomocí studia spisové dokumentace).
- **Předpoklad č. 3:** Lze předpokládat, že 10–20 % absolventů projektu se vrátí do vzdělávacího systému (zjišťováno pomocí studia spisové dokumentace).
- **Předpoklad č. 4:** Lze předpokládat, že nízká úroveň vzdělání rodičů a nedostatečně podnětné rodinné prostředí mají negativní vliv na motivaci a vztah mladistvých ke vzdělávání (zjišťováno pomocí dotazníku, otázky č. 2, č. 3, č. 5, č. 6, č. 7, č. 8).
- **Předpoklad č. 5:** Je předpoklad, že zájmová činnost a společné aktivity všech členů rodiny mají pozitivní vliv na utváření pracovních návyků (zjišťováno pomocí dotazníku, otázky č. 11, č. 12, č. 13, č. 14, č. 15, doplněno rozhovorem).
- **Předpoklad č. 6:** Lze předpokládat, že selhávání mladistvých při profesní přípravě je ovlivněno nezájmem rodičů o jejich kvalifikované uplatnění a nepříznivou ekonomickou situací rodiny (zjišťováno pomocí dotazníku, otázky č. 4, č. 9, č. 10, č. 18, doplněno rozhovorem).
- **Předpoklad č. 7:** Předpokládá se, že nabídka profesí pro úspěšnou rekvalifikaci je dostačující a zajišťuje frekventantům projektu uplatnění na trhu práce (zjišťováno dotazníkem otázka č. 16, č. 17, č. 19, doplněno rozhovorem).

2.3 Popis zkoumaného vzorku

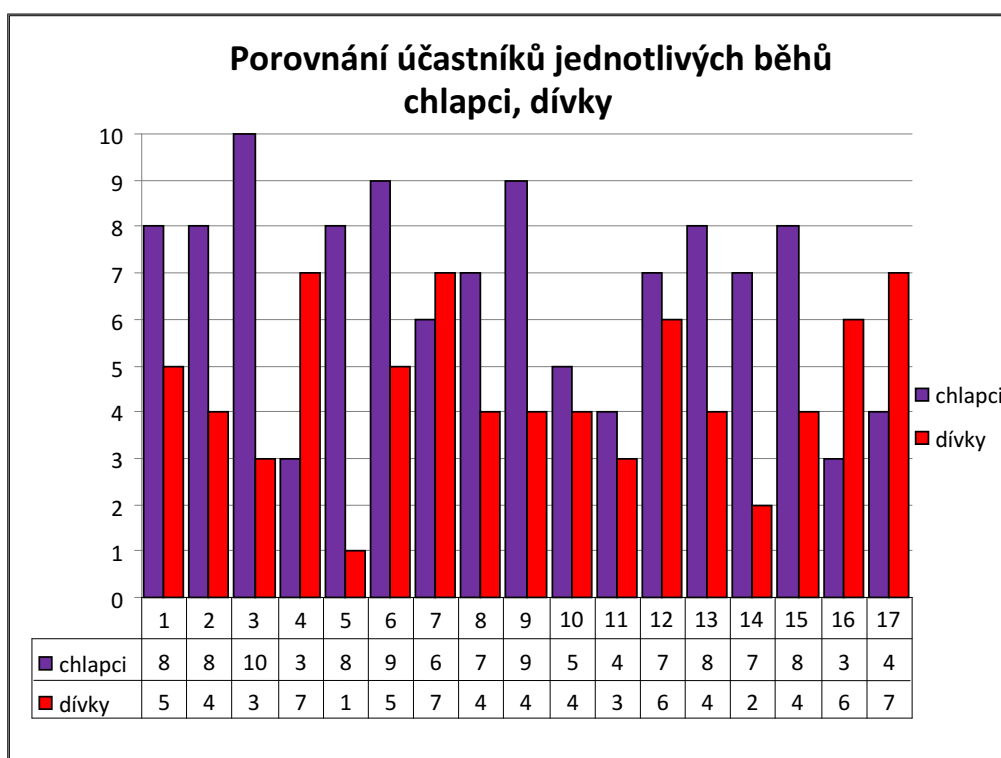
Pro realizaci průzkumu hodnocení efektivnosti projektu byli vybráni jednak účastníci dosud realizovaných běhů projektu č. 1–17 v počtu 190 frekventantů. Jejich struktura podle počtu i pohlaví je popsána v následujícím Grafu č.1 a Grafu č.2. Dalším zkoumaným vzorkem byly běhy projektu č. 1–12 v počtu 137 frekventantů. Věk všech účastníků průzkumu byl 16–20 let.

Graf č. 1: Struktura zkoumaného vzorku – přehled účastníků běhů projektu

Popisek grafu č. 1: 1–17 – čísla jednotlivých běhů, řada 1– počty frekventantů jednotlivých běhů celkem – 190.

Graf č. 2: Struktura zkoumaného vzorku účastníků – podle pohlaví

Popisek grafu č. 2: 1 – 17 ročníky běhů, počet chlapci – 114, počet dívky – 76.

Při realizaci průzkumu sociálního zázemí a rodinných poměrů jsem zvolila metodu dotazníku, pro který byli vybráni frekventanti kurzu dvou běhů z let 2007/2008 a 2008/2009. Průzkumný vzorek tvoří chlapci a děvčata ve věku 16–20 let v počtu 20 osob.

Tabulka č. 1: Struktura respondentů dotazníku – účastníci dvou běhů z let 2007/2008, 2008/2009.

Číslo běhu a rok realizace	Chlapci	Dívky	Celkem
16 2007-2008	3	6	9
17 2008-2009	4	7	11
Celkem	7	13	20

Pro zjišťování úrovně motivace ke vzdělání a vztahu k práci byli vybráni frekventanti běhu č. 17 z let 2008/ 2009. Počet účastníků rozhovoru je 11 ve věku 16-20 let.

Tabulka č. 2: Struktura účastníků rozhovoru

Číslo rozhovoru	Jméno	Věk
I	Michal	18 let
II	Ladislav	20 let
III	Petr	18 let
IV	Tomáš	16 let
V	Ivana	16 let
VI	Veronika	17 let
VII	Pavčina	18 let
VIII	Tereza	17 let
IX	Lucie	16 let
X	Martina	17 let
XI	Jana	16 let

2.4 Průběh průzkumu

Při hodnocení úspěšnosti jednotlivých ročníků projektu byla poskytnuta ke studiu spisová a statistická dokumentace příslušného úřadu práce. Spisy jsou archivovány a vztahují se na ně legislativní předpisy dle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Pro sledování zaměstnanosti mladistvých ihned po ukončení rekvalifikace i jejich návratu do vzdělávacího systému, byly vybrány ročníky projektu č. 1–17 v počtu 190 účastníků (viz text s. 45, Graf č.1, Graf č. 2). Pro sledování úrovně zaměstnanosti frekventantů po pěti letech od ukončení kurzu byly vybrány ročníky projektu č. 1–12. Tento výběr byl zvolen záměrně, protože zahrnoval údaje sledované zaměstnanosti v potřebném časovém rozpětí. Početní zastoupení tvořilo 137 frekventantů a splňovalo účel průzkumu.

Pro zjišťování příčin nízké motivace frekventantů ke vzdělávání a práci byla zvolena dotazníková metoda, pro kterou byl vybrán vzorek celkem 20-ti frekventantů dvou běhů č.16 a č.17 z let 2007/2008, 2008/2009 (viz text s. 46, Tab. č.1). Při pravidelném skupinovém sezení na úřadu práce jim byl dotazník osobně rozdán, vysvětlen jeho účel a dány instrukce ke způsobu jeho vyplnění. V případě nejasností byla poskytnuta účastníkům individuální pomoc. Všichni oslovení respondenti dotazníky vyplnili a odevzdali je zpět.

Rozhovory s frekventanty byly realizovány při posledním setkání celé skupiny po příchodu z měsíční povinné praxe u zaměstnavatele, a to čtrnáct dní před konáním závěrečných zkoušek v projektu. Během rozhovorů se částečně kladly předem připravené otázky a zároveň byl dáván frekventantům i volný prostor pro vyjádření svých představ a názorů. Cílem bylo zjistit motivační úroveň frekventantů, jaké měli problémy nejenom při své rekvalifikaci, co jim nejvíce vadí, s čím jsou nespokojeni a jaké jsou jejich představy o budoucnosti. To znamená, do jaké míry naplňuje projekt svou preventivní a aktivizační úlohu, především, zda dostatečně motivuje mladistvé pracovat, případně se vrátit do školy. Rozhovoru se zúčastnilo celkem 11 frekventantů ve věku 16–20 let (viz text s. 46, Tab. č. 2). Vzor dotazníku a jeho konstrukce ve vztahu ke stanoveným předpokladům a struktura rozhovoru jsou součástí přílohové části (viz přílohová část – Příl. č. 4, č. 5, č. 6.).

2.5 Použité metody

Metoda studia spisové dokumentace byla použita při získávání informací o projektu, celkovém počtu a struktuře účastníků dosud realizovaných ročníků, včetně jejich výběru nabízených profesí. Statistickými údaji, které mi byly poskytnuty pracovníci Informačního a poradenského střediska Úřadu práce v České Lípě jsem získala potřebné materiály pro průzkum zaměstnanosti absolventů rekvalifikačních ročníků v potřebném časovém rozsahu. Zjišťováno bylo pracovní uplatnění frekventantů ihned po skončení kurzu, po půl roce, po roce a po pěti letech. Studium spisové dokumentace se také posuzovala efektivnosti projektu z pohledu návratu jeho absolventů do vzdělávacího systému. To znamená, kolik mladistvých začalo studovat na středních odborných školách nebo učilištích. Otázky metody studia spisové dokumentace byly rozděleny do tří okruhů, které se vztahovaly k dílčím předpokladům a jsou podrobně popsány v kapitole 2.5.1.

Metody dotazníku vlastní konstrukce a volného rozhovoru byly použity k získávání informací od frekventantů projektu. Otázky dotazníku byly rozděleny do čtyř okruhů, každý je zaměřen na jeden ze stanovených předpokladů. Dotazník se skládá z 19-ti otázek (12 uzavřených a 7 polootevřených). Respondenti dotazníku měli možnost označit u některých otázek i více odpovědí, popřípadě je doplnit vlastními poznatky.

Pro využití metody volného rozhovoru jsem se rozhodla, protože předpokládám, že při něm jeho účastníci mají větší prostor pro vlastní vyjádření svých názorů a myšlenek, než v předloženém dotazníku. Rozhovory vycházely z připraveného okruhu otázek, které zastupovaly cíle průzkumu bakalářské práce. Vzor dotazníku a rozhovoru i popis jejich konstrukce ve vztahu k dílčím předpokladům jsou součástí přílohové části práce (viz. Příl. č. 4, č. 5, č. 6).

2.5.1 Použití metod u stanovených okruhů

První okruh: Pracovní uplatnění absolventů projektu ihned po jeho ukončení

Pro tento okruh je stanoven dílčí předpoklad P1: *Lze předpokládat, že 60–70 % frekventantů získá pracovní uplatnění ihned po jeho ukončení.*

Na ověření je použita analýza a studium obsahu spisové dokumentace úřadu práce.

Druhý okruh: Úroveň zaměstnanosti frekventantů po pěti letech

Pro tento okruh je stanoven dílčí předpoklad P2: *Předpokládá se, že alespoň 70–80 % mladistvých si udrží stálé zaměstnání i pět let po ukončení rekvalifikace.*

Na ověření je použita analýza a studium obsahu spisové dokumentace úřadu práce.

Třetí okruh: Návrat absolventů projektu do vzdělávacího systému

Pro tento okruh je stanoven dílčí předpoklad P3: *Lze předpokládat, že 10–20 % absolventů projektu se vrátí do vzdělávacího systému.*

Na ověření je použita analýza a studium obsahu spisové dokumentace úřadu práce.

Čtvrtý okruh: Motivace ke vzdělávání

Pro tento okruh je stanoven dílčí předpoklad P4: *Lze předpokládat, že nízká úroveň vzdělání rodičů a nedostatečně podnětné rodinné prostředí mají negativní vliv na motivaci a vztah mladistvých ke vzdělávání.*

Na ověření jsou použity otázky dotazníku:

- č. 2 Jaké vzdělání má Tvůj otec, Tvá matka?
- č. 3 Tvoje rodiče žijí společně, nebo jsou rozvedeni?
- č. 5 Podíleli se rodiče na Tvé přípravě do školy? (např. kontrola psaní domácích úkolů a pomoc při učení, účast na rodičovských schůzkách)
- č. 6 Měli rodiče zájem o to, co ses ve škole naučil/la?
- č. 7 Myslíš si, že Tě rodiče dostatečně povzbuzovali při neúspěchu ve škole?
- č. 8 Jaké jsi měl/la nejčastější problémy ve škole?

Pátý okruh: Návyky k pracovní činnosti

Pro tento okruh je stanoven dílčí předpoklad P5: *Je předpoklad, že zájmová činnost a společné aktivity všech členů rodiny mají pozitivní vliv na utváření pracovních návyků.*

Na ověření jsou použity otázky dotazníku:

- č. 11 Máš nějaké záliby, koníčky, sportuješ?
- č. 12 Pomáháš rodičům s domácími pracemi?
- č. 13 Děláš s rodiči nějakou společnou činnost?
- č. 14 Mají rodiče nějaké záliby, koníčky, sportují?
- č. 15 Jak trávíš volný čas?

Šestý okruh: Příčiny selhávání při profesní přípravě

Pro tento okruh je stanoven dílčí předpoklad P6: *Lze předpokládat, že selhávání mladistvých při profesní přípravě je ovlivněno nezájmem rodičů o jejich kvalifikované uplatnění a nepříznivou ekonomickou situací rodiny.*

Na ověření jsou použity otázky dotazníku:

- č. 4 Jsou rodiče zaměstnání?
- č. 9 Kdo Ti pomáhal při výběru studijního oboru před ukončením základní školy?
- č. 10 Mohl/la jsi se rozhodnout při volbě studijního oboru podle svého výběru?
- č. 18 Považuješ vaši rodinu za finančně zajištěnou?

Sedmý okruh: Výběr oborů v projektu při rekvalifikaci

Pro tento okruh je stanoven dílčí předpoklad P7: *Předpokládá se, že nabídka profesí pro úspěšnou rekvalifikaci je dostačující a zajišťuje frekventantům projektu uplatnění na trhu práce.*

Na ověření jsou použity otázky dotazníku:

- č. 16 Byl nabízený výběr oborů v projektu dostatečný?
- č. 17 Zvolená profese Tě baví a chtěl/la by si v ní pokračovat i po skončení rekvalifikace?
- č. 19 Máš zajištěné pracovní místo po ukončení rekvalifikace?

2.6 Zpracování a interpretace výsledků

- Metoda analýzy a studia spisové dokumentace

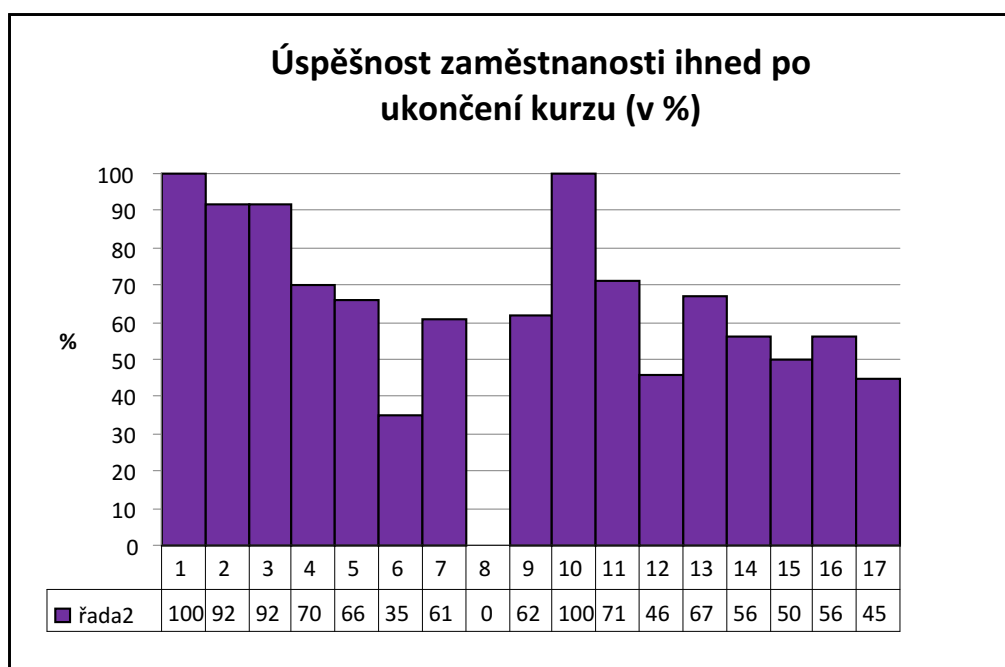
Pro hodnocení efektivnosti pracovního projektu jsem si stanovila tři okruhy předpokladů. Na šetření výsledků těchto okruhů byla zvolena metoda studia spisové dokumentace. Rozsah průzkumného vzorku pro P1 a P3 byl 190 frekventantů projektu (účastníci běhů č. 1–17). Pro P2 to bylo 137 frekventantů projektu (účastníci běhů č. 1–12).

2.6.1 Pracovní uplatnění absolventů projektu po jeho ukončení

P1: Lze předpokládat, že 60–70 % frekventantů získá pracovní uplatnění ihned po ukončení kurzu.

Odůvodnění: Lze předpokládat, že díky dobrovolnému vstupu do projektu, svobodně vybrané profesi, působením realizovaných metod práce, mají mladiství zatím potřebnou úroveň motivace pracovat. Také praxe, kterou u svého budoucího zaměstnavatele absolvují již v průběhu rekvalifikace jim posiluje potřebnou sebedůvěru ve vlastní schopnosti. Představuje pro ně známé prostředí, do kterého by se po získání osvědčení rádi vraceli.

Graf č. 3: Úspěšnost zaměstnanosti absolventů po ukončení kurzu

Popisek grafu č. 3: 1-17 čísla běhů projektu, řada 2 – úspěšnost zaměstnanosti (%)

V době studia spisové dokumentace jsem měla k dispozici přehled zaměstnanosti účastníků doposud realizovaných běhů, a to od roku 1996 až do roku 2009.

Závěr

Vyhodnocení P1: *Lze předpokládat, že 60–70 % frekventantů získá pracovní uplatnění ihned po ukončení kurzu.*

Z výsledků průzkumu jednotlivých běhů (Graf č. 3), které se vztahovaly k prvnímu předpokladu, je patrné, že ne u všech běhů se potvrdila předpokládaná úroveň zaměstnanosti po získání rekvalifikačního osvědčení. U běhu číslo 8, bylo dokonce zjištěno, že do zaměstnání, ihned po ukončení kurzu nenastoupil ani jeden absolvent. Z Grafu č. 3 je dále zřejmá postupně klesající tendence uplatnění čerstvých absolventů na trhu práce, a to výrazně od běhu č. 14. Tuto nízkou úroveň zaměstnanosti lze odůvodnit stoupající nezaměstnaností v ČR a nedostatkem pracovních míst v regionu. Další možnou příčinou nízké zaměstnanosti absolventů projektu po ukončení rekvalifikace může být nechuť zaměstnavatelů poskytovat pracovní místa mladistvým, se kterými jsou při výkonu povinné praxe problémy. Například velká absence na pracovišti, nebo nízká kvalita a produktivita odváděné práce.

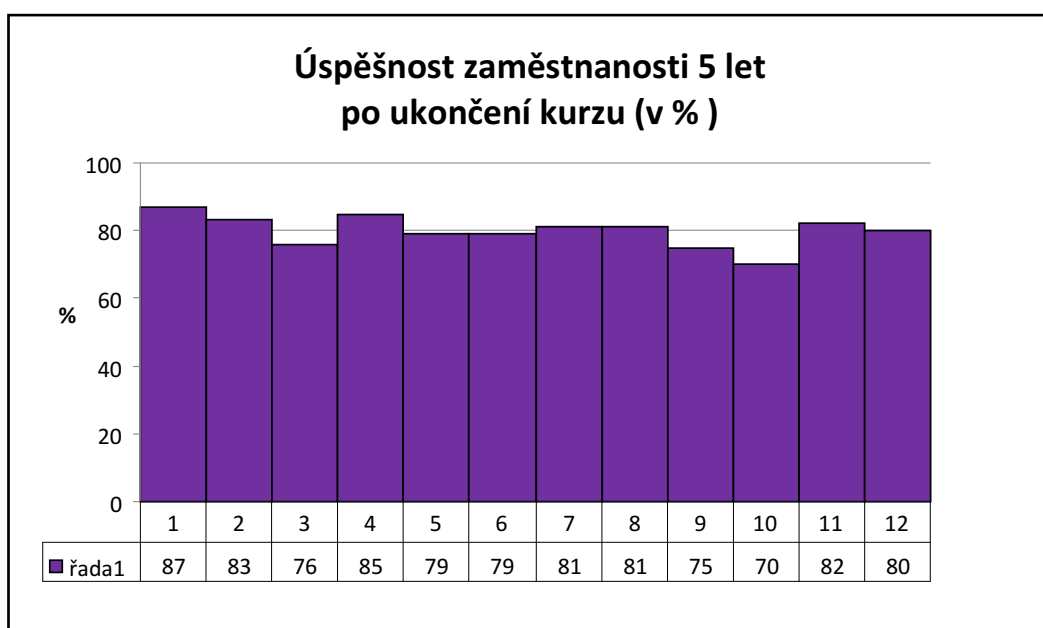
Z výsledků studia spisové dokumentace, které se vztahovaly k P1 vyplynulo, že se stanovený předpoklad nepotvrdil. Není pravda, že zaměstnanost mladistvých po ukončení rekvalifikace dosahuje 60–70 %.

2.6.2 Pracovní uplatnění absolventů projektu po pěti letech

P2: Je předpoklad, že alespoň 70–80 % mladistvých si udrží stálé zaměstnání i pět let od ukončení rekvalifikace.

Odůvodnění: Lze předpokládat, že s přibývajícím věkem a postupně získanými pracovními návyky si mladý člověk utvoří kladný vztah k práci a upevní svou sebedůvěru ve vlastní schopnosti. Zároveň si vybuduje žádoucí samostatnost a finanční nezávislost na původní rodině. V některých případech lze také předpokládat, že si najde životního partnera a založí si vlastní rodinu, kterou by měl být schopen finančně zabezpečovat.

Graf č. 4: Úspěšnost zaměstnanosti absolventů pět let po ukončení kurzu

Popisek grafu č. 4: 1–12 číslo běhu projektu, řada 1 – úroveň zaměstnanosti v %

Závěr

Vyhodnocení P2: *Je předpoklad, že alespoň 70–80 % mladistvých si udrží stálé zaměstnání i pět let po ukončení rekvalifikace.*

Na základě průzkumu spisové dokumentace jednotlivých běhů (Graf č. 4), vztahující se k P2 bylo zjištěno, že úroveň předpokládané zaměstnanosti po pěti letech splňuje všech dvanáct sledovaných běhů projektu. U šesti z nich, je dokonce 80% hranice zaměstnanosti překročena. To potvrzuje předpoklad, že většina mladistvých časem skutečně získá potřebnou samostatnost a nezávislost na původní rodině i sebedůvěru a jistotu pro své pracovní a osobní schopnosti.

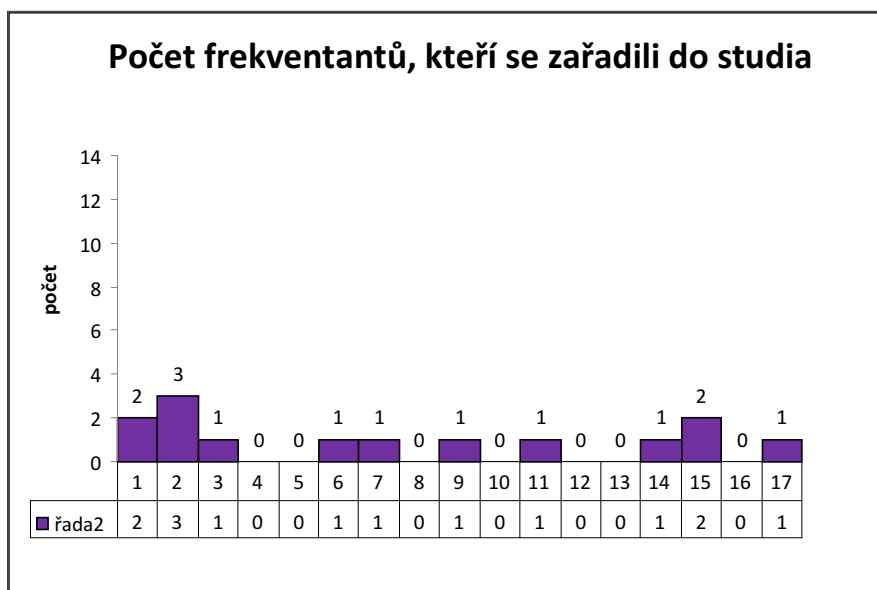
Z výsledků studia spisové dokumentace, které se vztahovaly k P2 vyplynulo, že se dílčí předpoklad potvrdil. Je pravda, že pět let po ukončení rekvalifikace si 70–80 % mladistvých udrží stálé zaměstnání.

2.6.3 Návrat absolventů projektu do škol

P3: Lze předpokládat, že alespoň 10–20 % absolventů projektu se vrátí do vzdělávacího systému.

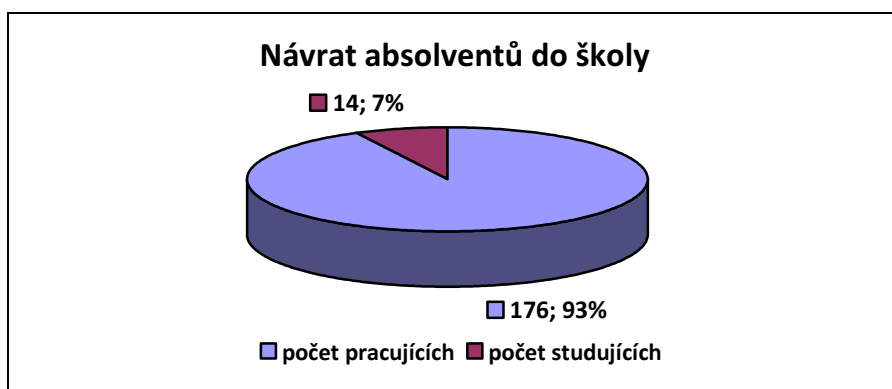
Odůvodnění: Lze předpokládat, že vlivem působení metod osobnostního rozvoje, které se během rekvalifikačního projektu realizují, se podaří u mladistvých vzbudit zájem o zahájení, nebo dokončení učebního oboru. Potřebnou úroveň motivace k návratu do školy lze očekávat osobním zájmem frekventanta pracovat v oboru, který si v kurzu vybral a pro který chce získat odbornou kvalifikaci. Předpokládá se také podpora jeho rodiny.

Graf č. 5a: Návrat absolventů projektu do vzdělávacího systému

Popisek grafu č.5a: 1–17 číslo běhu projektu, řada 2 – počet frekventantů z jednotlivých běhů, kteří začali studovat.

Graf č. 5b: Návrat absolventů projektu do školy (v %)

Popisek Grafu č.5b: 93 % – tj.176 absolventů projektu nemělo o studium zájem, 7 % – tj. 14 se jich do školy vrátilo.

Závěr

Vyhodnocení P3: *Lze předpokládat, že alespoň 10–20 % absolventů kurzu se vrátí do vzdělávacího systému.*

Z výsledku studia spisové dokumentace jednotlivých běhů projektu (Graf č. 5a) vztahující se k třetímu předpokladu je zřejmé, že zájem o studium na střední škole a získání kvalifikace je opravdu minimální. Z realizovaných běhů projektu s počtem 190 frekventantů, se přihlásilo ke studiu pouze 14 frekventantů, tj. 7 % (viz Graf č. 5b). Odmítavý postoj a nechut' ke vzdělávání se nepodařilo odstranit ani vlivem absolvovaných hodin osobnostního rozvoje realizovaných během kurzu. Další příčinou odmítavého postoje ke studiu může být i jinak nastavený žebříček hodnot rodiny frekventanta, kde na předním místě bývají především materiální potřeby, spojené s okamžitým výdělkem peněz.

Z výsledků studia spisové dokumentace, které se vztahovaly k P3 vyplynulo, že se dílčí předpoklad nepotvrdil. Není pravda, že alespoň 10–20 % absolventů projektu se vrátí do vzdělávacího systému.

- **Metoda dotazníku**

Pro průzkum zaměřený na rodinné a sociální zázemí mladistvých byly stanoveny čtyři předpoklady, které odpovídaly cílům bakalářské práce. Jako metodu pro sběr dat jsem zvolila dotazník vlastní konstrukce (viz přílohová část, Příl. č. 4 – Dotazník). Respondenty dotazníku tvořily dva běhy projektu z let 2007/2008 a 2008/2009 v počtu 20-ti frekventantů. Jejich struktura je popsána v Tab. číslo1 (viz text, s. 46).

2.6.4 Motivace ke vzdělávání

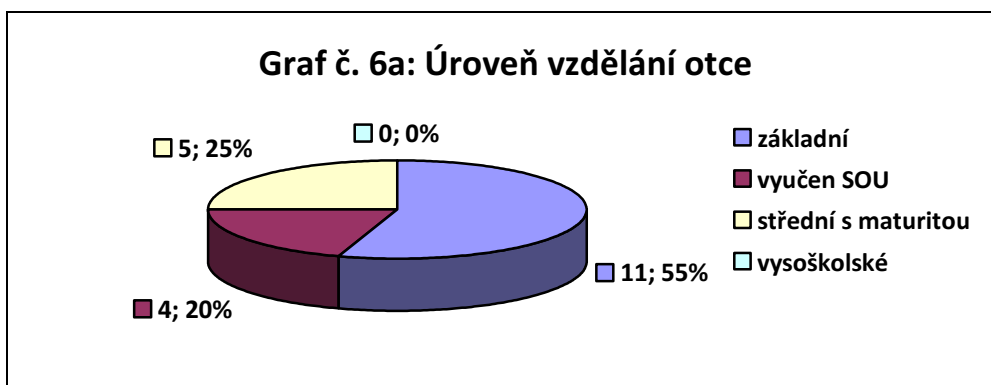
P4: *Lze předpokládat, že nízká úroveň vzdělání rodičů a nedostatečně podnětné rodinné prostředí mají negativní vliv na motivaci a vztah mladistvých ke vzdělávání.*

Odůvodnění: Je předpoklad, že rodiče se základním vzděláním, nebudou mít dostatečný zájem podporovat dosažení vyššího vzdělání ani u svých dětí. Minimální bude také jejich spolupráce se školou, pomoc při domácí přípravě na vyučování i sledování studijních výsledků. Dá se předpokládat, že si děti

postupně vytvoří negativní vztah k výuce, který se bude projevovat sklonem k záškoláctví a výchovnými problémy spojenými s uznáváním autority učitelů i ostatních dospělých.

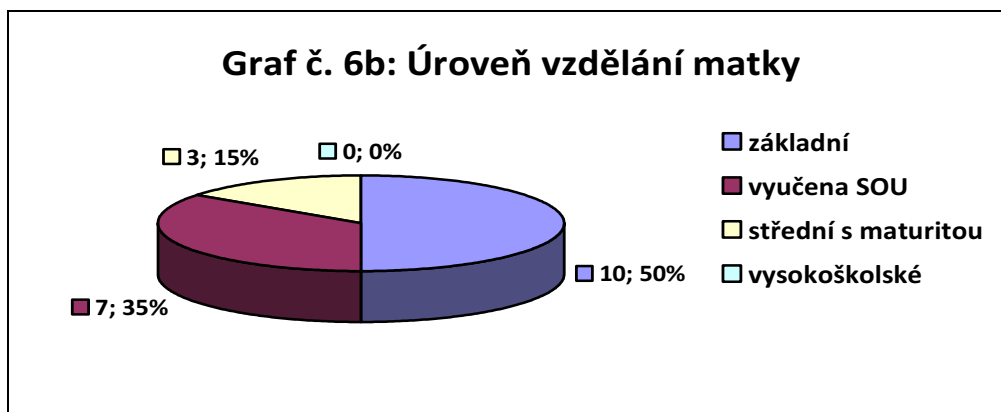
Otázka č. 2a: Jaké vzdělání má Tvůj otec?

Z výsledku odpovědí na tuto otázku je patrné, že u 55 % respondentů (tj. 11) má otec pouze základní vzdělání. Poměrně vyrovnaný je počet mezi vzděláním na středním odborném učilišti – 20 % (tj. 4) a vzděláním s maturitou – 25 % (tj. 5). Nijak nepřekvapivé je zjištění, že vysokoškolsky vzdělaný nebyl u hodnocených respondentů ani jeden otec. (Graf č. 6a).

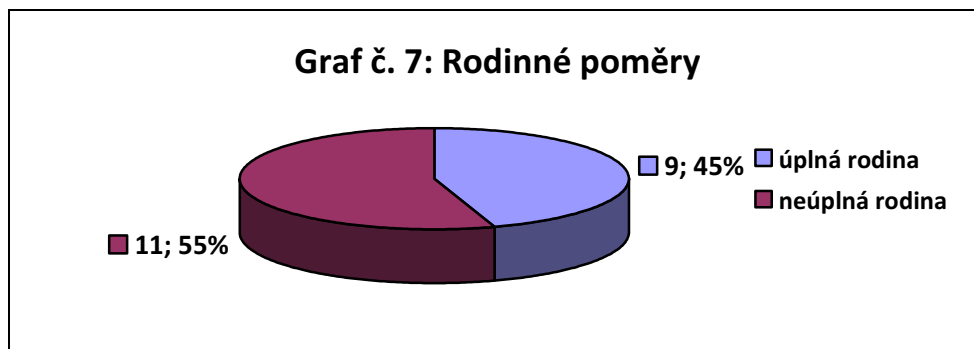
Otázka č. 2b: Jaké vzdělání má Tvá matka?

U obdobné otázky se z odpovědí zjistilo, že 50 % (tj. 10) respondentů má matku se základním vzděláním. Na rozdíl od otců, zde ale převládá vzdělání na středním odborném učilišti – 35 % (tj. 7), nad středním vzděláním s maturitou 15 % (tj. 3). Také ani zde nebyla u hodnocených respondentů zjištěna žádná matka s vysokoškolským vzděláním. (Graf č. 6b).

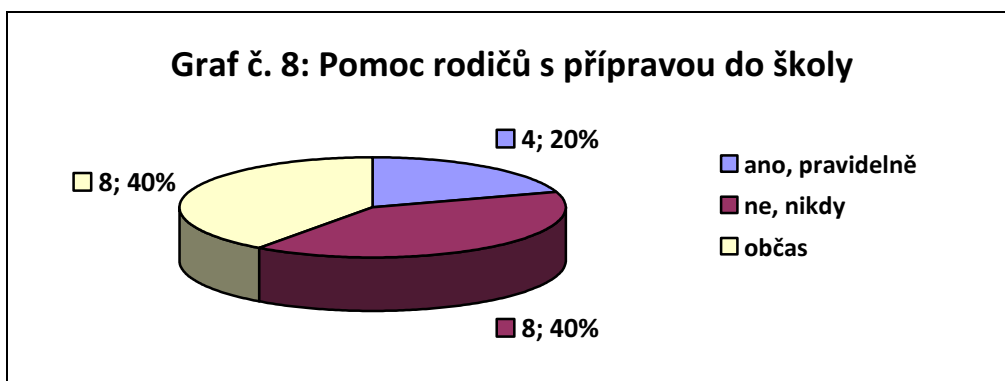
Otázka č.3: Tvoje rodiče žijí spolu, jsou rozvedeni?

U této otázky bylo očekáváno, že větší počet respondentů – 55 % (tj. 11), bude žít pouze s jedním z rodičů. V rozhovoru respondenti uváděli, že bydlí společně s matkou, nebo již mimo domov. V úplné rodině žije 45 % (tj. 9) respondentů. (Graf č.7).

Otázka č. 5: Podíleli se rodiče na Tvé přípravě do školy?

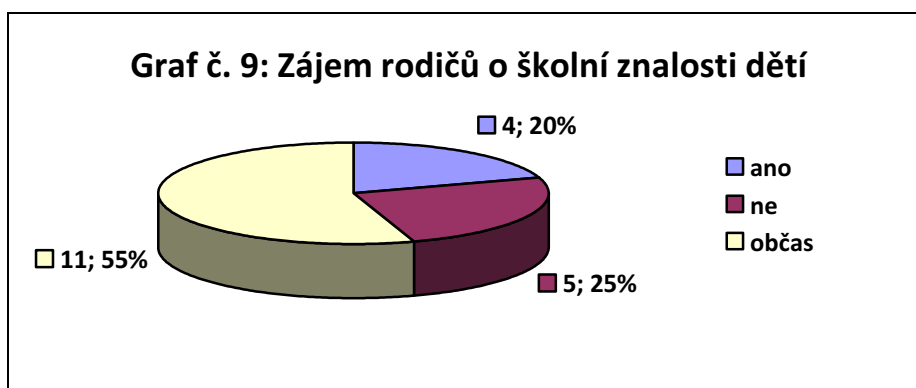
Z odpovědí respondentů vyplývá, že s domácí přípravou do školy jim pravidelně pomáhalo jen 20 % (tj. 4) rodičů. Vyrovnaný poměr v odpovědích „ne, nikdy“ – 40 % (tj. 8) a „občas“ – 40 % (tj. 8) svědčí o vůbec žádné, nebo velmi malé pomoci například při psaní domácích úkolů, nebo opakování školní látky. (Graf č. 8).

Otázka č.6: Měli rodiče zájem o to, co ses ve škole naučil/la?

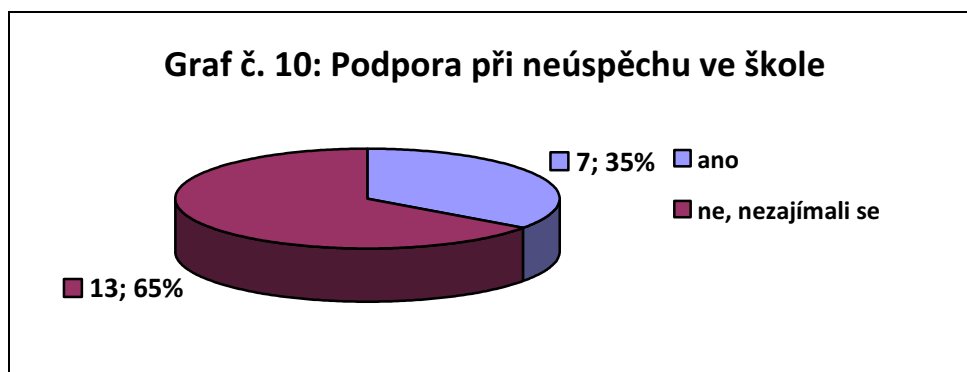
Na základě výsledků hodnocení předchozí otázky bylo rozložení odpovědí celkem očekávané. Lze předpokládat, že pokud rodiče nepomáhají dětem v domácí přípravě na výuku, nemají ani dostatečný zájem o úroveň jejich znalostí. Pouze 20 % (tj. 4) respondentů dotazníku uvedlo, že se rodiče zajímali o to,

co se ve škole naučili a povídali si s nimi o tom. Nejvíce odpovědí – 55 % (tj. 11) patřilo jen občasnému zájmu a 25 % (tj. 5) respondentů uvedlo, že rodiče nejevili o dění ve škole vůbec žádný zájem. (Graf č. 9).

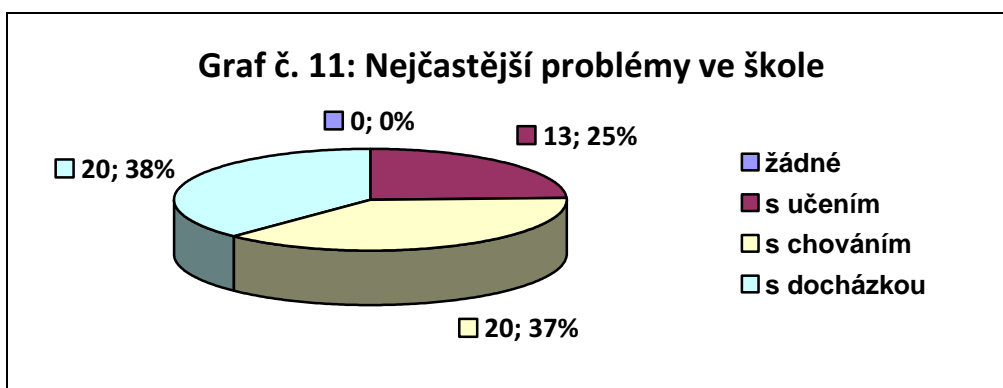
Otázka č.7: Myslíš si, že Tě rodiče vždy povzbuzovali při neúspěchu ve škole?

Až 65 % (tj. 13) respondentů tvrdí, že je rodiče při neúspěchu vůbec nepodporovali, dokonce je ani nezajímalo, zda nějaký problém nastal. Pouze 35 % (tj. 7) z nich uvedlo, že je rodiče při zvládání učiva ve škole povzbuzovali a dodávali jim potřebnou sebedůvěru. Vysoké procento záporných odpovědí na tuto otázku svědčí o nedostatečném zájmu rodičů o problémy dítěte a jejich včasné řešení. (Graf č. 10).

Otázka č.8: Jaké jsi měl/la nejčastější problémy ve škole?

V otázce mohli respondenti označit více odpovědí. Z výsledků je patrné, že se nenašel v celé skupině dotazovaných ani jeden, který by ve škole žádné problémy neměl. Až 37 % (tj. 20) dotazovaných uvedlo problémy s chováním, problémy se školní docházkou uvedlo – 38 % (tj. 20) dotazovaných a problémy s učením – 25 % (tj. 13) dotazovaných. (Graf č. 11).

Závěr

Vyhodnocení P4: *Lze předpokládat, že nízká úroveň vzdělání rodičů a nedostatečně podnětné rodinné prostředí mají negativní vliv na motivaci a vztah mladistvých ke vzdělávání.*

Z výsledků hodnocených otázek, které se vztahovaly ke čtvrtému předpokladu, je zřejmé, že mladiství pocházejí převážně z rodin, kde má matka i otec základní vzdělání. Dále bylo zjištěno, že jich víc jak polovina žije v neúplné rodině. Bydlí většinou s matkou, která sama na výchovu nestačí, nebo s oběma rodiči, kteří jim nevěnují potřebnou pozornost a dostatek času. Tyto skutečnosti se projevují především špatnou školní docházkou a kázní, což také naznačily odpovědi na otázku č. 8. V této otázce mohli respondenti zaškrtnout více variant. Z odpovědí je patrné, že k nejčastějším problémům ve škole patřilo nevyhovující chování, nedostatečná školní docházka a špatný prospěch.

Pouze méně než čtvrtina respondentů uvádí, že by jim rodiče pravidelně pomáhali při domácí přípravě na výuku, s psaním domácích úkolů, opakováním učiva, nebo měli zájem o to, co se ve škole naučili. Z dalších výsledků hodnocených otázek dotazníku je zřejmá i nedostatečná podpora rodičů při zvládání problémů a neúspěchů ve škole. Přitom právě v období dospívání je pro mladého člověka důležité najít v případě potíží podporu a povzbuzení především u rodičů. Vzhledem k tomu, že převážná většina mladistvých pochází z problémového rodinného prostředí se tyto výsledky očekávaly.

Z okruhu otázek, které se vztahovaly k P4 vyplynulo, že se stanovený předpoklad potvrdil. Je pravda, že na motivaci a vztahu mladistvých ke vzdělávání má negativní vliv nízká úroveň vzdělání rodičů, neúplnost rodiny ve které vyrůstá i nedostatečná podpora při obtížích a nedůvěra v jeho schopnosti.

2.6.5 Návyky k pracovní činnosti

P5: Je předpoklad, že zájmová činnost a společné aktivity všech členů rodiny mají pozitivní vliv na utváření pracovních návyků.

Odůvodnění: Předpokládá se, že v rodině, kde se vykonává společná činnost a mladiství jsou zapojeni do prací v domácnosti, se vytváří jejich kladný vztah k práci. Rodiče, kteří také sami sportují, nebo mají různé zájmy i záliby, budou tyto aktivity podporovat i u svých dětí. Volný čas i společně strávené chvíle, budou mít nějaký řád a stanou se základem pro vznik žádoucího chování.

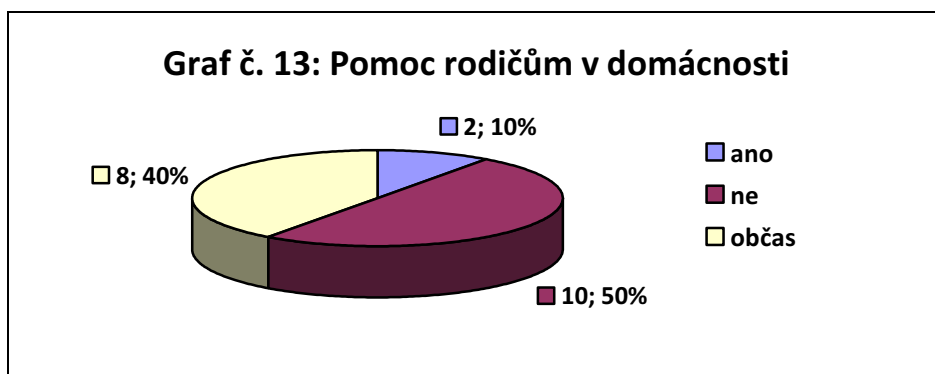
Otázka č. 11: Máš nějaké záliby, koníčky, sporty?

Na první pohled je zřejmé, že více než polovina dotázaných respondentů – 55 %, (tj.11) žádné koníčky a záliby nemá, také nikdy nesportovali. Na otázku proč tomu tak je, někteří odpovídali, že jsou líní a pohodlní. Také jim vadila organizace volného času jinou osobou a podvolování se určitým pravidlům. Dávají přednost individuálním aktivitám, které si řídí sami. 45 % (tj. 9) respondentů sportuje (hraje fotbal, pozemní hokej), má záliby a koníčky. Například uváděli opravu a údržbu auta, vaření, hraní počítačových her, poslech hudby, tanec. (Graf č. 12).

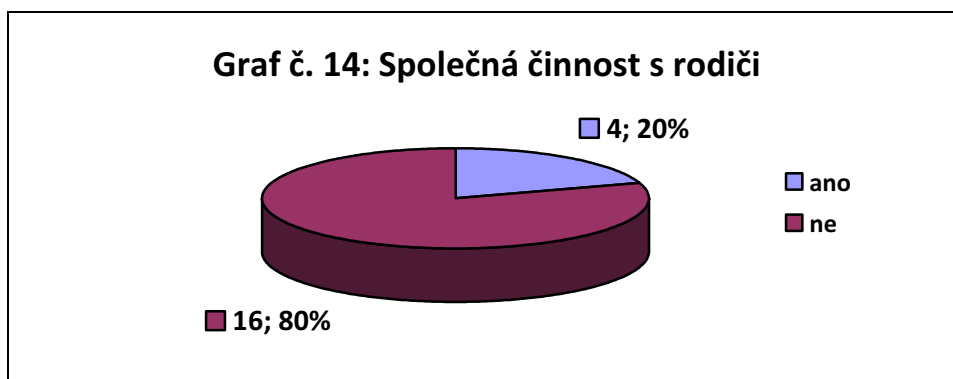
Otázka č. 12: Pomáháš doma rodičům s domácími pracemi?

Polovina mladistvých – 50 % (tj.10) nepomáhají doma vůbec s ničím. Na otázku „proč nepomáhají“, odpovídali, že je k tomu rodiče buď nenutí, nebo se prostě vždy na něco vymluví. Dále bylo z hodnocení odpovědí v dotazníku zjištěno, že většina těch, kteří se do domácích prací nezapojují jsou chlapci. Variantu „občas“ označilo 40 % (tj. 8) dotazovaných. Pravidelně rodičům pomáhá pouze 10 % (tj. 2) respondentů, a to s hlídáním mladších sourozenců, nákupy, luxováním, mytím nádobí a s dalšími drobnými domácími pracemi. Někteří napsali i pomoc na zahradě a v okolí domu. (Graf č. 13).

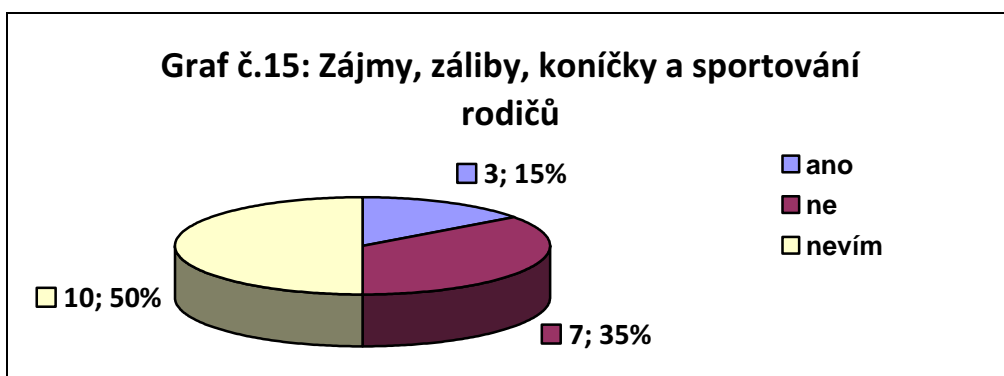
Otázka č. 13: Děláš s rodiči nějakou společnou činnost?

Až 80 % (tj. 16) mladistvých nevyvíjí s rodiči žádnou společnou aktivitu. Jako důvod uváděli to, že nemají s rodiči žádné společné zájmy. Takto vysoký počet se dal vzhledem k výsledkům odpovědí na předchozí otázku očekávat. 20 % (tj. 4) mladistvých jako společnou činnost uváděli výlety, rodinnou dovolenou o prázdninách, návštěvy u příbuzných, opravy auta s otcem, příprava oběda s matkou. Za společnou aktivitu bylo považováno i sledování televizních pořadů, například sportovních utkání. (Graf č. 14).

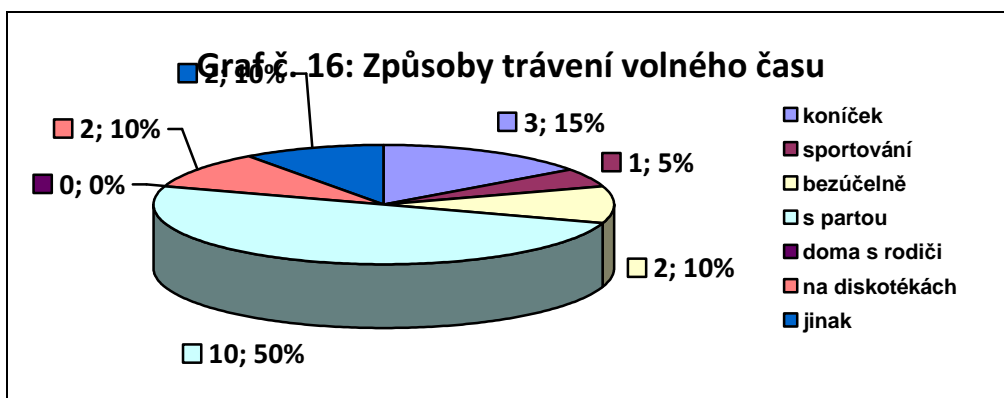
Otázka č. 14: Mají rodiče nějaké záliby, koníčky, sportují?

Pouze 15 % (tj. 3) respondentů odpovědělo, že rodiče mají nějaký koníček, nebo sportují. Jednalo se o modelářství, práce na zahradě, ruční práce, nebo vaření. Nejoblíbenějším sportem, který rodiče provozují bylo uváděno hraní fotbalu a pěší turistika. 35 % (tj. 7) respondentů uvedlo, že rodiče nemají žádný koníček, ani nesportují. Zarážející bylo zjištění, že až 50 % (tj. 10) mladistvých neví, zda rodiče nějaké zájmy mají či sportují. Na otázku proč tomu tak je uváděli, že se o to nezajímají. (Graf č. 15).

Otázka č. 15: Jak většinou trávíš volný čas?

Z odpovědí je patrné, že až 50 % (tj.10) respondentů tráví volný čas ve společnosti party. Doma s rodiči ho netráví nikdo – 0 %, 15 % (tj. 3) dotázaných se věnuje koníčkům, pouze 5 % (tj. 1) sportuje, 10 % (tj. 2) si krátí volné chvíle na diskotékách a 10 % (tj. 2) se bezúčelně potulují a volný čas si nijak neplánují. Variantu „jinak“ označilo 10 % (tj.2) respondentů, například se svou přítelkyní, s kamarádem, opravováním auta, návštěvou restaurace, hraním her u počítače. (Graf č. 16).

Závěr

Vyhodnocení P5: *Je předpoklad, že zájmová činnost a společné aktivity všech členů rodiny mají pozitivní vliv na utváření pracovních návyků.*

Z odpovědí v dotazníku, které se vztahovaly k pátému předpokladu vyplývá, že většina mladistvých (až 80 %), nevykonává žádnou činnost společně s rodiči, protože s nimi nemají společné zájmy. Dokonce až polovina dotázaných respondentů uvedla, že ho tráví raději s partou, nemá žádné koníčky, záliby ani nesportuje. Jako důvod uváděli svou lenost a pohodlnost, také nechut' podřizování se určitým řádům a pravidlům. Z vyhodnocených odpovědí dále vyplývá, že mladiství si svůj volný čas většinou nijak neorganizují a tráví ho ve společnosti vrstevníků, kterým dávají přednost před rodinou. Tuto tendenci lze částečně vysvětlit i vývojovým obdobím, ve kterém se tito mladí lidé nacházejí. I když se můžeme pozastavit nad poměrně vysokým procentem takto odpovídajících respondentů.

Polovina dotázaných uvedla, že doma rodičům s domácími pracemi nepomáhají, protože to po nich nikdo nevyžaduje. I to může být důsledek toho, že se zde žádné společné aktivity neplánují a neuskutečňují. Rodina tak ztrácí potřebnou soudržnost. Na otázku zda mají rodiče nějaké zájmy či sportují, jak vlastně tráví volný čas, většina respondentů odpověděla „nevím“. Z toho lze usuzovat, že se mladiství ani nezajímali o to, co jejich rodiče dělají.

Lze tedy konstatovat, že pokud se u dítěte nepodněcuje zájmová činnost a rodina nezajišťuje potřebnou atmosféru pro společně strávené chvíle, potom se nevytváří ani jeho schopnost ke strukturování času. To znamená rozlišovat čas k povinnostem a čas k zábavě.

Z okruhu otázek, které se vztahovaly k P5 vyplynulo, že se stanovený předpoklad potvrdil. Je pravda, že zájmová činnost a společné aktivity všech členů rodiny mají pozitivní vliv na utváření pracovních návyků.

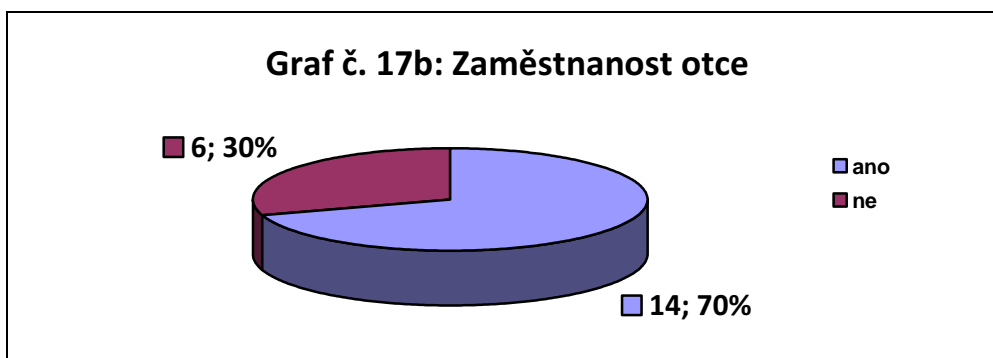
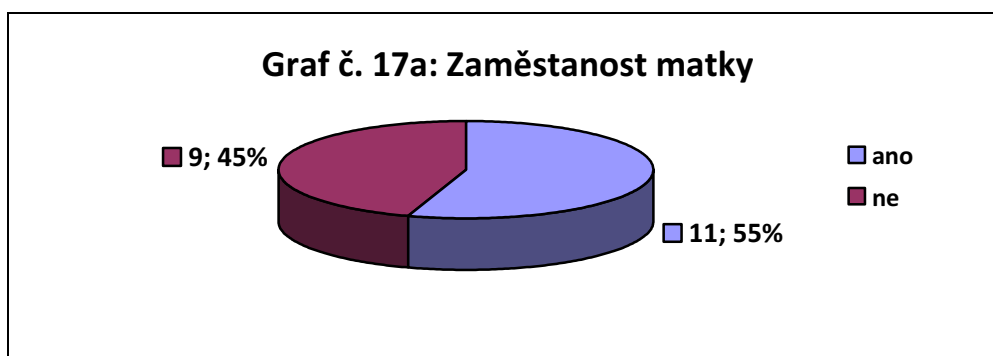
2.6.6 Příčiny selhávání při profesní přípravě

P6: Lze předpokládat, že selhávání mladistvých při profesní přípravě je ovlivněno nezájmem rodičů o jejich kvalifikované uplatnění a nepříznivou ekonomickou situací rodiny.

Odůvodnění: Lze předpokládat, že mladistvým, kterým rodiče nepomáhají s výběrem studijního oboru, nekonzultují s nimi jejich představy o budoucím pracovním uplatnění, často ve svém úsilí získat kvalifikaci selhávají. Zásadní vliv na dalším pokračování ve studiu po ukončení povinné školní docházky může mít také nepříznivá ekonomická situace rodiny.

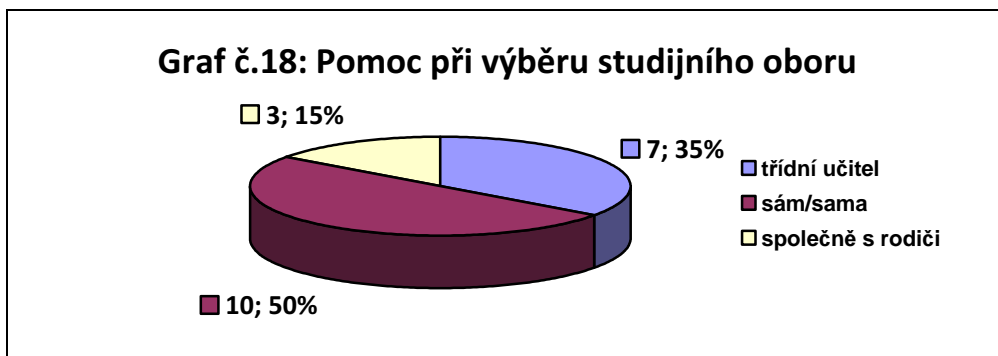
Otázka č. 4: Jsou rodiče zaměstnaní?

Překvapivé zjištění úrovně zaměstnanosti rodičů oslovených respondentů. Až 55 % (tj. 10) matek má stálé zaměstnání, 45 % (tj. 9) je nezaměstnaných. Ve dvou odpovědích bylo uvedeno, že matka je doma na mateřské dovolené. (Graf č. 17a). Počet zaměstnaných otců je poměrně vyšší, a to 70 % (tj. 14). Pouze 30 % (tj. 6) z nich nemá stálé zaměstnání. (Graf č. 17b).

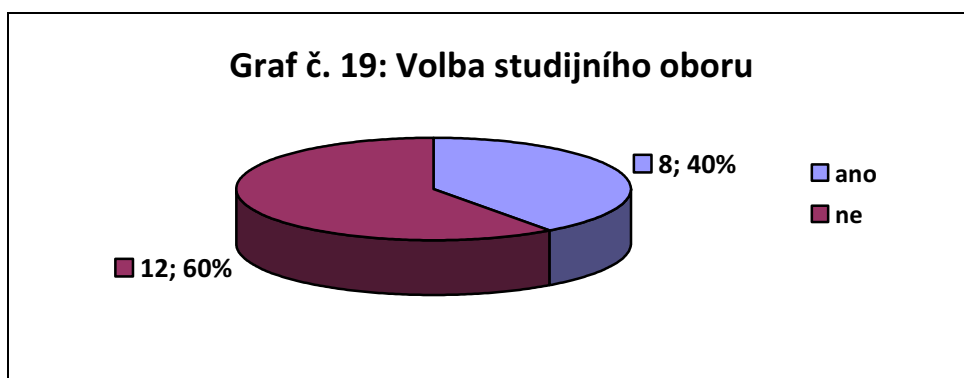
Otázka č.9: Kdo Ti pomáhal při výběru studijního oboru před ukončením ZŠ?

Až 50 % (tj.10) dotázaných uvedlo, že si studijní obor vybírali sami. Pouze 3 dotázaní, tj. 15 %, vybírali společně s rodiči. Třídní učitel pomáhal 35 % (tj. 7) respondentům. (Graf č. 18).

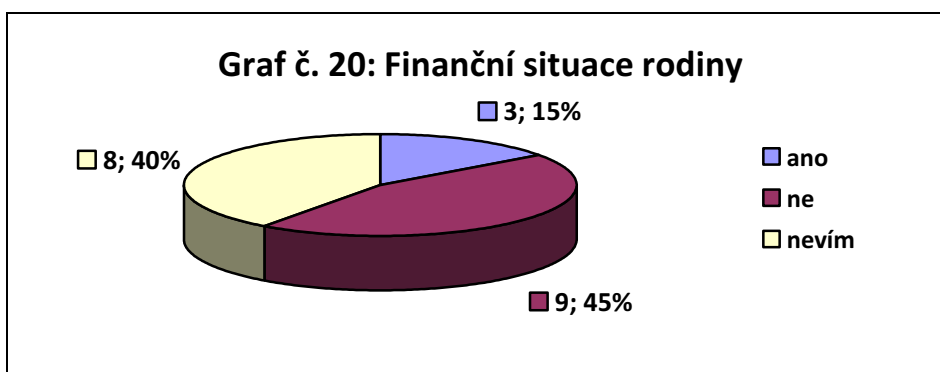
Otázka č.10: Mohl/la jsi se rozhodnout při volbě studijního oboru podle svých představ?

Jen 40 % (tj.8) dotázaných uvedlo, že si mohli učební obor vybrat sami, bez zásadních výhrad rodičů. Naopak až 60 % (tj. 12) respondentů, bylo při svém výběru výrazně omezeno. Jako příčinu uváděli zvýšení výdajů rodičů spojených s jejich studiem mimo domov a ubytováním na internátu nebo náklady spojené s každodenním dojížděním do školy. V několika případech byla uvedena i nežádoucí absence mladistvého při výpomoci v domácnosti. Například při hlídání mladších sourozenců a jiných povinnostech. (Graf č. 19).

Otázka č.18: Považuješ Tvoji rodinu za finančně zajištěnou?

Pouze 15 % (tj. 3) dotázaných považuje svou rodinu za finančně zajištěnou. Naopak 45 % (tj. 9) si myslí, že jeho rodina má problémy s penězi. Až 40 % (tj. 8) mladistvých nemá přehled o tom, jak na tom jejich rodina po finanční stránce je. (Graf č. 20).

Závěr:

Vyhodnocení P6: *Lze předpokládat, že selhávání mladistvých při profesní přípravě je ovlivněno nedostatečným zájmem rodičů o jejich kvalifikované uplatnění a nepříznivou ekonomickou situací v rodině.*

Hodnocením otázek v dotazníku, které se vztahovaly k šestému předpokladu, bylo zjištěno, že polovina dotázaných frekventantů se při výběru učebního oboru rozhodovala sama, bez zájmu a spolupráce rodičů. Některým pomáhal třídní učitel a nejméně rodina. Současně bylo také zjištěno, že většina mladistvých (až 60 %) se nemohla při výběru budoucí profese řídit svými zájmy a přáním. Lze se tedy domnívat, že důsledkem toho byl vybrán učební obor, který je nebavil, způsoboval předčasné ukončení studia a následný odchod ze školy.

I když z otázek zaměřených na zaměstnanost rodičů vyplynulo, že jich většina pracuje, přesto byl zhruba polovinou respondentů považován příjem rodiny za nedostatečný. Může to být způsobeno tím, že většina rodičů nemá potřebné vzdělání, vykonává nekvalifikované práce, které mají nízké finanční ohodnocení. Špatná ekonomická situace rodiny tak výrazně ovlivňuje jejich rozhodování podporovat studium svých dětí po ukončení základní školy. Vzdělání na středních školách je sice bezplatné, ale přináší určité náklady, které jsou s ním spojené. Například potřeba peněz na učební pomůcky, pracovní oblečení, cestu do školy, dojíždění, platby pobytu na internátu, stravování či jiné potřeby. Tato finanční zátěž je pro tyto rodiče neúnosná.

Z okruhu otázek, které se vztahovaly k P6 vyplynulo, že se dílčí hypotéza potvrdila. Je pravda, že selhávání mladistvých při profesní přípravě je negativně ovlivněno nedostatečnou podporou rodičů při rozhodování a výběru učebního oboru i špatnou ekonomickou situací rodiny.

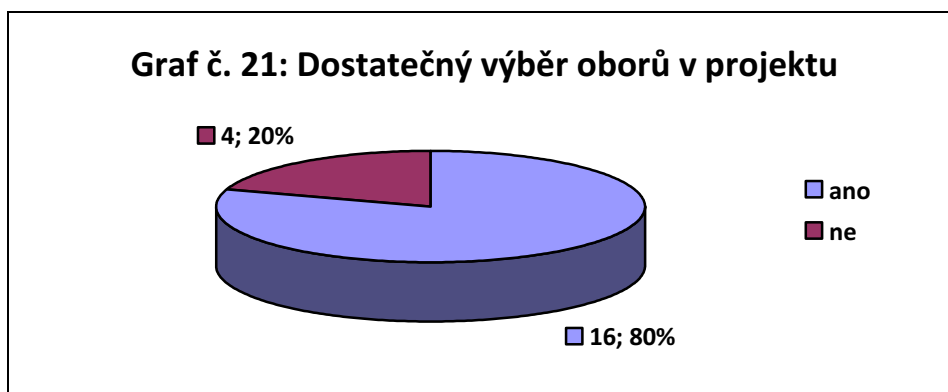
2.6.7 Výběr oborů v projektu pro rekvalifikaci

P7: Předpokládá se, že nabídka profesí pro úspěšnou rekvalifikaci je dostačující a zajišťuje frekventantům projektu uplatnění na trhu práce.

Odůvodnění: Předpokládá se, že když bude mít mladistvý dostatečný výběr profesí, ze kterých si bude moci volit dobrovolně, podle svých zájmů a schopností, pak bude zajištěna i jeho úspěšná a kvalitní rekvalifikace. Pokud mu také současně zajistí práci u budoucího zaměstnavatele, odpovídající finanční ohodnocení, pak bude i dostatečně motivován pracovat.

Otázka č. 16: Byl pro Tebe nabízený výběr oborů v projektu dostatečný?

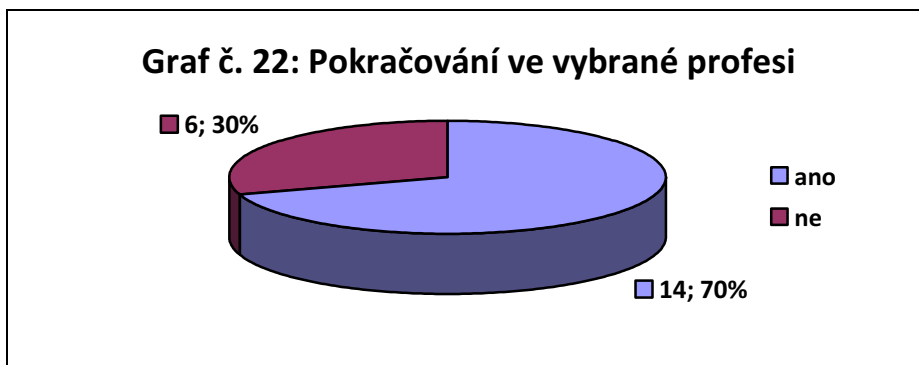
Pro většinu dotazovaných frekventantů – 80 % (tj. 16), byl výběr dostačující a nabízené rekvalifikační profese je zaujaly. Pouze 20 % (tj. 4) z nich uvedlo, že měli při volbě problémy a nabídka oborů jim nevyhovovala. (Graf č. 21).

Otázka č. 17: Zvolený obor Tě baví a chtěl/la by si v něm pracovat i po skončení rekvalifikace?

Je potěšující, že až 70 % (tj. 14) frekventantů zvolený obor baví a chce v něm pokračovat i po skončení kurzu. Jen malá část – 30 % (tj. 6) uvedla, že ve vybrané profesi pracovat dál nechce, protože je nebaví. Uváděnými důvody

byly nevyhovující platové a pracovní podmínky, směnnost provozu, nechuť dojíždět za prací, často i špatné mezilidské vztahy na pracovišti. Za momentální východisko z této situace považují buď výběr jiné profese, nebo možný návrat do školy, či zpět do evidence nezaměstnaných úřadu práce. Zajímavá byla jedna z odpovědí, kde frekventantka uvedla volbu jiné profese (kadeřnice), kterou chce dálkově studovat při zaměstnání. (Graf č. 22).

Otázka č. 19: Máš zajištěné pracovní místo po skončení rekvalifikace?

Pracovní místo má zajištěno pouze 35 % (tj. 7) frekventantů. Vzhledem k výsledkům odpovědí na předchozí dvě otázky (viz. Graf č. 21, 22) by se dalo očekávat, že toto procento bude vyšší. Více jak polovina frekventantů – 65 %, (tj. 13) nemá zajištěno žádné zaměstnání, a to i přesto, že nabídka profesí byla podle nich dostačující a zvolený obor většinu z nich baví. Za možnou příčinu dále nepracovat lze předpokládat důvody uváděné v odpovědích na otázku č. 17, či nezáměr firem poskytovat pracovní místo absolventům projektu. (Graf č. 23).

Závěr:

Vyhodnocení P7: *Je předpoklad, že nabídka profesí pro úspěšnou rekvalifikaci je dostačující a zajišťuje frekventantovi pracovní místo.*

Na základě konečného hodnocení otázek dotazníku zaměřených na sedmý stanovený předpoklad bylo zjištěno, že poměrně velké procento dotazovaných respondentů považuje nabídku profesí v rekvalifikačním kurzu jako dostačující, a proto při jejím výběru neměli větší problémy. Jen malé části z nich se zdála nevyhovující a zvolili obor podle jeho odhadované náročnosti a svých předpokládaných schopností ho zvládat. Kladně lze také hodnotit vysoký počet těch, kteří by chtěli ve vybraném oboru pracovat dál, protože je baví. Překvapující je naopak zjištění, že i přes tyto skutečnosti, nemá více jak polovina frekventantů po ukončení rekvalifikace pracovní místo. Za možnou příčinu lze považovat vysokou nezaměstnanost v regionu, neochotu ze strany firem zaměstnávat absolventy kurzu bez praxe i důvody samotných frekventantů.

Pozn.: K 31. 12. 2008 činila nezaměstnanost na okrese Česká Lípa 7,7 % a byla vyšší než krajská i republiková (zdroj: Úřad práce Česká Lípa, Zpráva o situaci na trhu práce za rok 2008, s. 10). V 1. pololetí roku 2009 došlo v důsledku nástupu hospodářské krize k hromadnému propouštění zaměstnanců u rozhodujících zaměstnavatelů v regionu (automobilový průmysl, sklářský průmysl). Jen za měsíc leden 2009 došlo k nárůstu o 5,5 % a nezaměstnanost činila 13,5 %. K 31. 12. 2009 činila míra nezaměstnanosti na okrese Česká Lípa 13,2 % a byla nejvyšší v Libereckém kraji i v ČR (zdroj: Úřad práce v České Lípě, Zpráva o situaci na trhu práce za rok 2009, s. 8).

Z okruhu otázek, které se vztahovaly k P7 vyplynulo, že se stanovený předpoklad nepotvrdil. Je sice pravda, že většina frekventantů hodnotí nabídku profesí pro rekvalifikaci jako dostačující a vybraný obor je baví, ale tato skutečnost jim pracovní místo nezajišťuje. Na základě výsledků průzkumu tedy nelze stanovený předpoklad potvrdit.

- **Metoda rozhovoru**

Jako pomocnou metodu při získávání doplňujících informací od frekventantů projektu byl zvolen rozhovor. Jeho realizace se uskutečnila v prostorách Úřadu práce v České Lípě při pravidelném motivačním sezení celé skupiny projektu. Všichni účastníci byli seznámeni s tématy i cíli rozhovorů a souhlasili s provedením písemných záznamů. Současně byli ujisti o mé mlčenlivosti ohledně sdělovaných skutečností, které si nebudou přát, aby byly prezentovány. V záznamech rozhovorů také nejsou použity žádné civilní údaje, podle kterých by mohli být účastníci identifikováni. S každým bylo hovořeno individuálně.

Otázky se týkaly rodinného i sociálního zázemí, názoru na rekvalifikaci i její průběh a směřovaly také k představám mladistvých o dalším životě. Přehled účastníků rozhovoru je popsán v Tabulce č. 2 (viz text s. 46). Při sestavování otázek jsem se řídila danými předpoklady, které zastupovaly cíle průzkumu bakalářské práce. Struktura a záznamy rozhovorů jsou součástí přílohové části práce (viz Příl. č. 6 – Struktura rozhovoru, Příl. č. 7 – Záznamy rozhovorů).

Vyhodnocení rozhovorů

Úvodní otázky rozhovorů směřovaly k rodinným poměrům mladistvých. Z písemných záznamů odpovědí (Příl. č. 7) vyplývá, že se potvrdily skutečnosti, které jsem zjistila při dotazníkové metodě.

Hlavním cílem rozhovorů bylo zjistit, do jaké míry naplňuje projekt svou preventivní a aktivizující úlohu. Zda se podařilo mladistvé dostatečně motivovat k práci ve zvoleném oboru, nebo je vrátit zpět do školy. Také mě zajímal jejich názor na průběh rekvalifikace a interní vztahy v projektu. Ze záznamů rozhovorů je patrné, že se do rekvalifikace přihlásili dobrovolně, se souhlasem rodičů s cílem získat pracovní dovednosti, které by uplatnily v praxi. Zvolený obor je baví a chtěli by v něm pokračovat po ukončení rekvalifikace. V průběhu rozhovorů jsem zaznamenala kritiku frekventantů k chování dospělých pracovníků během rekvalifikace. Projevy tzv. špatného jednání byly vždy spojeny s jejich selháváním při plnění pracovních povinností a nedostatečnou docházkou na pracoviště. Hodnocení frekventantů lze považovat za sugestivní a může souviset s neschopností překonávat obtíže, mít zodpovědný přístup, zvládat konfliktní

situace a přijmout oprávněnou kritiku ze strany dospělého pracovníka. Některým mladistvým také nevyhovoval systém skupinové výuky v hodinách osobnostního rozvoje. Nebyli ochotni vyjadřovat pocity a popisovat své problémy před ostatními. Přednost by dávali kombinované formě, a to skupinovým rozhovorům s individuálními konzultacemi. Téměř všichni hodnotili svou účast v projektu jako smysluplnou, byli spokojeni sami se sebou i s tím, co při rekvalifikaci dokázali. Mít práci pro ně především znamená vydělávat hodně peněz, získat nezávislost na své rodině a zajistit si bezstarostný život. Mají pocit, že s penězi se budou cítit svobodněji, budou si moci koupit co chtějí a hodně cestovat. Neuvažují o tom, jestli jim práce přináší také osobní seberealizaci nebo uspokojení. Posuzování hodnoty práce jen z hlediska zajištění finančních prostředků může vyplývat z rodinných poměrů ze kterých pocházejí.

2.7 Shrnutí výsledků praktické části

Praktická část byla zaměřena na analýzu a hodnocení pracovního projektu Most. Metodou studia spisové dokumentace se zjišťovala jeho efektivita v souvislosti s pracovním uplatněním absolventů projektu, nebo jejich návratem do škol. Úroveň zaměstnanosti byla sledována ve dvou časových intervalech, a to ihned po ukončení kurzu a po pěti letech. Pomocí dotazníkové metody se průzkum zabýval rodinnými poměry a sociálním prostředím mladistvých. Zejména jejich vlivem na utváření pracovních návyků, vztahu k práci a vzdělávání. Cílem bylo najít příčiny vedoucí k selhávání mladistvých při profesní přípravě a do jaké míry naplňuje projekt v tomto směru svou aktivizační úlohu, především při motivaci absolventů k návratu do vzdělávacího systému. Pro získávání potřebných informací byla použita dotazníková metoda a metoda rozhovoru.

Z výsledků šetření stanovených předpokladů (P1, P2, P3) vyplynulo, že zaměstnanost mladistvých ihned po ukončení kurzu neodpovídá předpokládané úrovni a má již několik let klesající tendenci. Také počet těch, kteří se vrací do školské soustavy, je velmi nízký, vzhledem k počtu absolventů téměř

zanedbatelný (pozn. ze 190 pouze 14 absolventů). Naopak vysoká zaměstnanost absolventů po pěti letech od ukončení kurzu dokonce přesáhla stanovené předpoklady.

Dále se při ověřování stanovených předpokladů průzkumu (P4, P5, P6) zaměřených na rodinné a sociální prostředí mladistvých potvrdil význam rodiny při utváření pracovních návyků a vztahu ke vzdělávání. Dotazníkovou metodou bylo zjištěno, že většina mladistvých pochází z neúplných rodin, kde mají rodiče převážně základní vzdělání, nemají záliby ani koníčky. Rodina neplánuje společnou činnost a volný čas se zde tráví neorganizovaně. Mladiství pro studium na střední škole nebyli dostatečně motivováni a nemohli si zvolit profesi podle svých představ. Svou rodinu považují za finančně nezajištěnou, což také mohlo výrazně ovlivnit jejich další studium po ukončení povinné školní docházky. Většina z nich dává přednost práci a vydělávání peněz před návratem do školy a získáním kvalifikace.

Předpoklad P7, zaměřený na daný okruh otázek se nepotvrdil. Oslovení frekventanti svou účast v projektu hodnotí kladně a jsou s nabízeným výběrem profesí spokojeni. Zvolený obor je baví a chtěli by v něm pokračovat i po ukončení rekvalifikace. Bylo zjištěno, že úroveň jejich motivace pracovat je dostačující. Přesto z rozboru odpovědí v dotazníku vyplynulo, že víc než polovina mladistvých nemá po ukončení rekvalifikace zajištěné pracovní místo (viz. Graf č. 23). Důvodem může být vysoká nezaměstnanost v regionu, chybějící praxe i časté problémy mladistvých na pracovišti, které nemotivují potenciálního zaměstnavatele absolventova kurzu zaměstnat. To se také potvrdilo i při rozhovorech s frekventanty. Někteří uváděli časté neshody s dospělými pracovníky během povinné praxe, především kvůli špatné pracovní morálce a cílené absenci na pracovišti z důvodu nemoci. Z rozhovorů také vyplynulo, že prvořadý význam přikládají tito mladiství finančnímu ohodnocení. O potřebách seberealizace i nemateriálních hodnotách nepřemýšlí a nepovažují je zatím za důležité. Jsou silně motivováni výdělkem, který jim zaručuje nezávislost na vlastní rodině, dává pocit volnosti a svobody. Z toho lze usuzovat na patologický vliv rodinného a sociálního prostředí, ve kterém vyrůstali.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat a hodnotit efektivitu pracovního projektu Most, zaměřeného na nezaměstnané mladistvé se základním vzděláním, kteří neuspěli ve studiu na střední škole nebo k dalšímu vzdělání po ukončení základní školy vůbec nenastoupili. Další příčinou jejich nepříznivé situace je i problematické sociální zázemí. Hlavní myšlenka projektu „dostat příležitost a zažít úspěch“ je pro tyto mladé lidi, kterým se nepodařilo dokončit předchozí studium zásadní. Důležitou roli má i dobrovolný vstup do rekvalifikačního kurzu a možnost svobodné volby z nabízených profesí, které mají mladistvé aktivizovat k odpovědnému rozhodování a jednání.

Do rekvalifikace jsou zařazováni mladiství bez pracovních zkušeností, kteří mají nízkou pracovní morálku s výkyvy ve vztahu k plnění povinností. Je to specifická a velmi obtížně řešitelná skupina nezaměstnaných, u kterých převažuje neujasněnost cílů a představ o budoucím životě, mají obtížné sociální zázemí, a často pochází z neúplného rodinného prostředí. To představuje pro všechny zúčastněné subjekty velice náročnou práci. Skupinovou výukou osobnostně rozvojové části pracovního projektu se daří frekventanty během rekvalifikace průběžně motivovat k potřebě pro dokončení zvoleného cíle, posilovat jejich psychickou odolnost, rozvíjet vnitřní sebedůvěru a pozitivní myšlení, připravenost na požadavky trhu práce a nutí je přemýšlet o své budoucnosti.

Vzhledem k možnostem vybraných účastníků projekt splňuje své výchovně vzdělávací cíle i profesní náročnost. Je přiměřeně strukturován, používá vhodné metody výuky, má dostatečnou délku i hodinovou dotaci. Potvrzené předpoklady úrovně zaměstnanosti absolventů po pěti letech (80 %) splňují hlavní kritéria efektivit projektu. Při uplatňování nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti má nezastupitelné místo a jednoznačný vliv na zvyšování zaměstnanosti mladistvých se základním vzděláním. Na základě výsledků provedeného průzkumu ho lze doporučit k realizaci ostatním úřadům práce v České republice, a to i v rámci programů zaměřených na snižování nezaměstnanosti u dalších rizikových skupin.

Značnou část těchto mladistvých by bylo možné z hlediska vzdělanostních aspirací také kladně ovlivnit efektivnější a systémovou činností škol, profesního poradenství a zaměstnavatelské sféry. Velké rezervy mají zejména střední školy při tvorbě rámcových vzdělávacích programů (RVP), které jsou plně v jejich kompetenci. Ty by měly ve svých učebních osnovách pružněji reagovat na stále se měnící zaváděné průmyslové technologie i kvalifikační požadavky zaměstnavatelů v příslušném regionu na absolventy středních škol. Často se stává, že během praktické výuky žáci nepřichází do konkrétních pracovních provozů, jsou odtrženy od reality a stávají se pouze pasivními příjemci informací. Ztrácejí tak o studium zájem a nejsou dostatečně motivováni k jeho dokončení.

Průzkum zaměřený na rodinné prostředí frekventantů zahrnoval poměrně malý počet respondentů, i přesto se jednoznačně prokázaly souvislosti jeho negativního vlivu. Především nízká úroveň vzdělání rodičů s nedostatečnou motivací mladistvých, kteří mají minimální studijní a životní ambice. Patří sem i způsob trávení volného času a realizace společných činností rodiny v souvislosti s vytvářením pracovních návyků a schopnosti řídit sami sebe. Rodina, která neposkytuje dostatečně podnětné prostředí a optimální podmínky pro všestranný rozvoj dětí, ve své úloze selhává. Vždyť právě rodiče by měli fungovat jako vzory a určovat správný směr na vzdělávací cestě svých dětí, která jim zaručí budoucí profesní uplatnění a odpovídající životní úroveň.

NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ

Oblast výchovy a vzdělávání – škola, rodina

Snižování mladistvých, kteří nezvládají výuku a po ukončení povinné školní docházky předčasně vypadávají ze vzdělávacího systému by mělo být hlavní aktivitou oblasti výchovy a vzdělávání. Jako navrhovaná doporučení v rámci prevence jejich selhávání při studiu pro tuto oblast uvádím;

- *zdůrazňování důležitosti vzdělávání pro budoucí uplatnění na trhu práce jako motivaci žáků pro setrvání ve vzdělávacím procesu, a to v rámci předmětů výchovy (občanská výchova, společenská výchova);*
- *zavádění samostatných předmětů do osnov základních i středních škol, které by umožňovali žákům orientaci v pracovním prostředí (volba povolání, svět práce);*
- *vytváření publikací a uceleného poradenského systému na školách, který by pomáhal přibližovat žákům reálné představy pro volbu budoucí profese (v současné době je vydáván Atlas školství pro žáky 9. tříd a Kalendář na cestě za povoláním pro žáky 8. tříd, který je k dispozici výchovným poradcům na školách);*
- *podněcovat iniciativu žáků 8. a 9. tříd při volbě povolání uskutečňováním exkurzí do výrobních závodů a firem, které by jim pomáhaly orientovat se ve světě práce a tím i zajistit, aby nedocházelo k odtržení výchovně vzdělávacího procesu od reality;*
- *spolupracovat se středisky, která realizují poradenské činnosti pro žáky 8. a 9. tříd ZŠ zaměřené na volbu povolání či studia, nebo dalšího směru vzdělávání, poradenskou činnosti při výběru studijních oborů, profesní diagnostiku. Doporučuji: Informační poradenské středisko (IPS) úřadu práce – kontaktní adresa IPS Úřad práce v České Lípě, Paní Zdislavy 419, tel. 950 108 46;*
- *zaměřit se na žáky, kteří jsou nejvíce ohroženi předčasným ukončováním vzdělávacího procesu, především na mladistvé, kteří pocházejí ze sociálně slabých nebo sociálně narušených rodin či odlišného sociokulturního prostředí a mají výukové, výchovné a vztahové potíže. Doporučuji*

návštěvy poradenských institucí: Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy – sídlo organizace Česká Lípa, Konopeova 812, tel. 487 853 203, Středisko výchovné péče pro děti a mládež Čáp, Liberec, Na Výšinách 451/9, tel. 482 750 807;

- *zkvalitnit spolupráci výchovných poradců, školních psychologů, třídních učitelů a využívání služeb pedagogicko-psychologických poraden s nezbytným zapojením rodičů, která by měla směřovala k pomoci ve vzdělávání vytipovaných rizikových skupin žáků, kontaktní adresa PPP v okresním městě – Pedagogicko-psychologická poradna, Česká Lípa, Havlíčkova 443 470 01, tel. 487 521 673;*
- *v rámci prevence kriminality mladistvých zainteresovat rodiče a žáky z rizikových skupin do aktivit zaměřených na kvalitní využívání volného času.* Doporučované organizace: REPER, občanské sdružení, Pertoltice pod Ralskem 48, tel. 739 068 700, Klubovna Radost dětem, Česká Lípa, Dubická 2189, tel. 487 754 906, Česká společnost pomoci dětem TILIA, Česká Lípa, Na výsluní 2628, tel. 606 950 922, Dům dětí a mládeže Libertin, Česká Lípa, Škroupovo náměstí 138, tel. 487 521 652.

Oblast pracovního programu

Navrhovaná opatření jsou zaměřena na zvýšení efektivity práce projektu a zahrnují jeho interní i externí oblast, zde doporučuji;

- *hodinovou dotaci výuky osobnostního rozvoje navýšit ze 40 hodin na 50 hodin, formy skupinové výuky kombinovat s individuálními konzultacemi zaměřené na příčiny problémů mladistvého, pomoc při řešení jeho osobních i rodinných problémů, popřípadě mu doporučit návštěvu speciálního poradenského pracoviště (viz předchozí doporučovaná poradenská zařízení);*
- *zvyšovat odbornou úroveň a připravenost frekventantů na vstup do zaměstnání pravidelnou aktualizací tématických bloků praktické výuky, sledovat, uplatňovat a využívat moderní technologie během rekvalifikace;*
- *ze strany úřadu práce podpořit pracovní uplatnění frekventanta, který nebude mít zajištěné zaměstnání po ukončení rekvalifikace*

vytvořením vyhrazeného společensky účelného pracovního místa, poskytovat firmám finanční příspěvky na zapracování mladistvého při nástupu do zaměstnání kterému chybí požadovaná praxe;

- *zavázat písemně vytipovaného zaměstnavatele*, u kterého bude vykonávat mladistvý odbornou praxi, že mu po absolvování projektu poskytne pracovní místo, a to za předpokladu, že v průběhu rekvalifikace bude mít alespoň 80% docházku, prokáže své odborné schopnosti, spolehlivost ve vztahu k plnění pracovních povinností a nekonfliktní chování na pracovišti (s těmito podmínkami vzniku pracovního poměru bude frekventant seznámen při vstupu do projektu);
- *komunikovat s rodiči frekventantů* – pravidelně (alespoň jednou za měsíc) pořádat informační schůzky, upozorňovat na možné důsledky porušování pravidel projektu, připomínat jim sankce, které budou následovat při cílené absenci mladistvých v průběhu rekvalifikace a porušování pracovních povinností - například odebrání sociálních dávek a jiných materiálních výhod poskytovaných během rekvalifikace, vyřazení z rekvalifikačního kurzu a uhrazení vynaložených nákladů;

Navrhovaná doporučení vyplývají z výsledků průzkumu a zahrnují jeho základní oblasti. Hlavní preventivní úkol školských vzdělávacích a poradenských zařízení spatřuji v cílené pomoci žákům ohrožených špatným prospěchem a snaze změnit jejich postoje ke vzdělání nejen u nich, ale především u rodičů. Pokud se nezmění přístup rodiny, nezmění se ani přístup dětí. Proto považuji práci s rodinou mladistvých a realizaci výuky osobnostního rozvoje v projektu za klíčovou oblast. Vzhledem k asociálním poměrům, ze kterých většina frekventantů pochází, nelze za krátký čas v tomto směru očekávat pozitivní změny.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 137 s. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, Božena a kol. *Nezaměstnanost - psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006-8.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 172 s. ISBN 80-7178-927-5.

HORT, Vladimír, HRDLIČKA, Michal, KOCOURKOVÁ, Jana, MALÁ, Eva a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 496 s. ISBN 80-7178-472-9.

JEDLIČKA, Richard, KLÍMA, Petr, KOŤA, Jaroslav, NĚMEC, Jiří, PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. 453 s. ISBN 80-7312-038-0.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1989. 336 s. ISBN 08-056-89.

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2.

PEŠATOVÁ, Ilona. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. 1. vyd. Liberec: TU Liberec, 2007. 361 s. ISBN 978-80-7372-291-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika - vychovatelství*. 1. vyd. Liberec: TU Liberec, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7372-306-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

Zákon č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Internetové zdroje

Integrovaný portál MPSV – Úřad práce Česká Lípa: *Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Česká Lípa – Rekvalifikace – Projekt Most XVI. Běh – praktická rekvalifikace mladistvých a krátce zletilých*, s. 32. [online] 2009, únor 2010. [cit. 2010-04-23].

Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/lokal/cl_info/dokumenty/rz_2009.pdf>.

Integrovaný portál MPSV – Úřad práce Česká Lípa: *Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Česká Lípa – Nezaměstnanost*, s. 10. [online] 2008, leden 2009. [cit. 2010-05-23].

Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/local/cl_info/dokumenty/rz_08.pdf> .

Integrovaný portál MPSV – Úřad práce Česká Lípa: *Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Česká Lípa – Vývoj nezaměstnanosti*, s. 8. [online] 2009, únor 2010. [cit. 2010-05-28].

Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/local/cl_info/dokumenty/rz_2009.pdf>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Harmonogram projektu „Most“ – XV. běh (viz text – s. 42)

Příloha č. 2: Osobnostně – rozvojová část projektu (viz text – s. 42)

Příloha č. 3: Přehled nabízených profesí v projektu a jejich výběr pro rekvalifikaci
(viz text – s. 42)

Příloha č. 4: Dotazník (viz text – s. 47, 48, 55)

Příloha č. 5: Konstrukce dotazníku (viz text – s. 47, 48)

Příloha č. 6: Struktura rozhovoru (viz – text – s. 47, 48, 70)

Příloha č. 7: Záznamy rozhovorů (viz text – s. 70)

Přílohy

Harmonogram projektu „Most“ – XV. běh

Příloha č.1

Měsíc	Datum	Program - činnost	Počet (dny/hodiny)	Celkem (dny/hodiny)
Říjen 2005	3.-7.10.05	Ochutnávka	5 /10	18/101
	10.-11.10.05	Blok profesní přípravy	2/14	
	12.-14.10.05	MOTIVAČNÍ VÝJEZD	3/21	
	17.-31.10.05	Blok profesní přípravy (z toho 4. hod. OSR)	8/56	
Listopad 2005	1.-30.11.05	Blok profesní přípravy (z toho 10. hod. OSR)	20/140	20/140
Prosinec 2005	1.-22.12.05	Blok profesní přípravy (z toho 6 hod. OSR)	16/112	16/112
Leden 2006	3.–31.1.05	Blok profesní přípravy (z toho 10 hod. OSR)	21/147	21/147
Únor 2006	1.-28.2.06	<i>Odborná praxe u zaměstnavatele</i>	20/160	20/160
Březen 2006	1.-3.3.06	<i>Odborná praxe u zaměstnavatele</i>	3/24	22/157
	6.-7.3.06	Blok profesní přípravy	2/14	
	8.-10.3.06	MOTIVAČNÍ VÝJEZD	2/14	
	13.- 17.3.06	Blok profesní přípravy	5/35	
	20.- 24.3.06			
	27.- 31.3.06			
	Bilanční diagnostika	5/35		
	Blok profesní přípravy	5/35		
Duben 2006	3.-7.4.06	Blok profesní přípravy	5/35	19/146
	10.4.06	Bilanční diagnostika	1/7	
	11.-28.4.06	<i>Odborná praxe u zaměstnavatele</i>	13/104	
Květen 2006	2.- 12.5.06	<i>Odborná praxe u zaměstnavatele</i>	8/64	18/131
	15.-23.5.06	Blok profesní přípravy Závěrečné zkoušky Závěrečné zkoušky Slavnostní ukončení	7/49 1/7 1/7 1/4	
	24.5.06			
	25.5.06			
	26.5.06			
Celkem				137/1094

Vysvětlivky: OSR – osobnostní rozvoj

Osobnostně – rozvojová část projektu**Tématický plán: osobnostně – rozvojová část
školní rok 2005/2006**

<i>Téma 1</i>	<i>Seznamovací blok</i> 1.1 Seznámení se účastníků mezi sebou a s lektory 1.2 Skupinová pravidla	<i>8 hodin</i>
<i>Téma 2</i>	<i>Aktuální situace</i> 2.1 Zmapování motivace pro vstup do projektu 2.2 Diskuse na téma dalšího směřování 2.3 Téma škola, odchod ze školy	<i>8 hodin</i>
<i>Téma 3</i>	<i>Stres a jeho zvládání</i> 3.1 Stresové situace 3.2 Možnosti řešení 3.3 Základy relaxace	<i>8 hodin</i>
<i>Téma 4</i>	<i>Závěrečný blok</i> 4.1 Zpětná vazba od ostatních 4.2 Společná kresba – stmelení skupiny 4.3 Cíle do projektu Most	<i>8 hodin</i>

Pozn: K celkovému počtu vyučovacích hodin ještě 8 hodin přípravy.

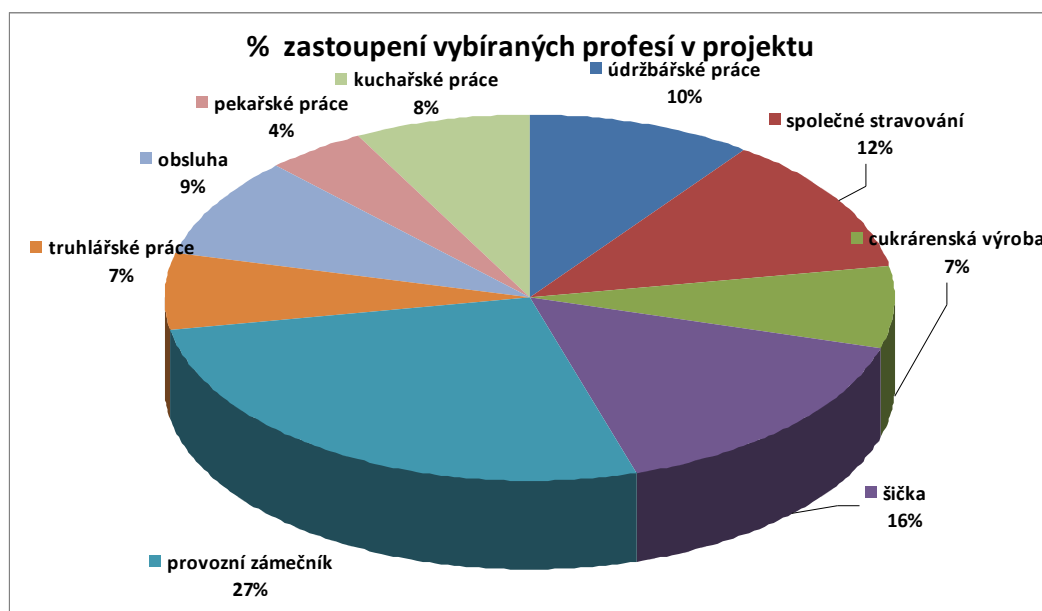
Celkem tedy 40 hodin.

Příloha č.3

Přehled nabízených profesí v projektu a jejich výběr pro rekvalifikaci

Profese	Počet rekvalifikovaných	%
Provozní zámečník	51	27
Šička	30	16
Cukrárenská výroba	14	7
Společné stravování	23	12
Údržbářské práce	19	10
Kuchařské práce	15	8
Pekařské práce	8	4
Obsluha	17	9
Truhlářské práce	13	7
Celkem	190	100%

Grafické znázornění vybíraných profesí v %

Příloha č. 4

Děkuji za vaši pomoc

Blažena Nováková

věk

ukončené vzdělání _____

neukončené vzdělání

otec: a) základní b) vyučen SOU c) střední s maturitou

d) vysokoškolské

matka: a) základní b) vyučená SOU c) střední s maturitou

d) vysokoškolské

3. Tvoje rodiče

a) žijí spolu b) jsou rozvedeni

4. Jsou rodiče zaměstnaní?

Matka a) ano b) ne **otec** a)ano b) ne

5. Podíleli se rodiče na tvé přípravě do školy? (např. psaní domácích úkolů, pomoc při učení, účast na rodičovských schůzkách)

a) ano, pravidelně b) ne, nikdy c) občas

6. Měli rodiče zájem o to, co ses ve škole naučil/la?

a) ano b) ne c) občas

7. Myslíš si, že Tě rodiče vždy povzbuzovali při neúspěchu ve škole?

a) ano b) ne, nezajímali se o to

8. Jaké jsi měl/la nejčastější problémy ve škole? (můžete zvolit i víc odpovědí)

a) žádné b) s učením c) s chováním d) s docházkou

9. Kdo Ti pomáhal při výběru studijní oboru před ukončením základní školy?

a) třídní učitel ve škole b) rozhodoval/la jsem se sám/sama

c) společně s rodiči

10. Mohl/la jsi se rozhodnout při volbě studijního oboru podle svého výběru?

a) ano b) ne,

proč _____

11. Máš nějaké záliby, koníčky, sporty?

a) ano b) ne, proč _____

12. Pomáháš rodičům s domácími pracemi?

a) ano

b) ne, proč _____

c) občas

13. Děláš s rodiči nějakou společnou činnost?

a) ano

b) ne, proč _____

14. Mají rodiče nějaké záliby, koníčky, sportují?

a) ano

b) ne

c) nevím

15. Jak většinou trávíš volný čas?

a) mám koníčka

b) pravidelně sportuji

c) bezúčelně se potuluji

d) s partou

e) doma s rodiči

f) na diskotékách

g) jinak _____

16. Byl pro Tebe nabízený výběr oborů v projektu dostatečný?

a) ano, vybral/la jsem si

b) ne, při výběru jsem měl/la problémy

17. Zvolený obor Tě baví a chtěl/la by si v něm pokračovat i po skončení rekvalifikace?

a) ano

b) ne, proč _____

18. Považuješ Tvoji rodinu za finančně zajištěnou?

a) ano

b) ne

c) nevím

19. Máš zajištěné pracovní místo po ukončení kurzu?

a) ano

b) ne

Děkuji za vaše odpovědi

Konstrukce dotazníku

Konstrukce dotazníku pro BP (téma: Reflexe projektu „Most“).

Obsah dotazníku: 19 otázek (12 uzavřených, 7 polootevřených)

1. Základní informace o respondentovi (uzavřená)

Pohlaví:(uzavřená)

Věk:(uzavřená)

Ukončené vzdělání:(uzavřená)

Neukončené vzdělání:(uzavřená)

Okruh: Motivace ke vzdělávání

H4:Lze předpokládat, že nízká úroveň vzdělanosti rodičů a nedostatečně podnětné rodinné prostředí mají negativní vliv na vzdělávání.

Odůvodnění:Je předpoklad, že rodiče se základním vzděláním, nebudou mít dostatečný zájem podporovat dosažení vyššího vzdělání ani u svých dětí. Minimální bude také jejich spolupráce se školou, pomoc při domácí přípravě na vyučování i sledování studijních výsledků. Postupně se u dětí bude vytvářet negativní vztah k výuce, který se bude projevovat sklonem k záškoláctví a výchovnými problémy spojenými s uznáváním autority učitelů i ostatních dospělých.

2. Jaké vzdělání má tvůj otec, matka? (uzavřená)

3. Tvoje rodiče žijí spolu, jsou rozvedeni? (uzavřená)

5. Podíleli se rodiče na tvé přípravě do školy? (uzavřená)

6. Měli rodiče zájem o to, co ses ve škole naučil/la? (uzavřená)

7. Myslíš si, že tě rodiče vždy povzbuzovali při neúspěchu ve škole? (uzavřená)

8. Jaké jsi měl/la nejčastější problémy ve škole? (uzavřená)

Okruh: Návyky k pracovní činnosti

H5:Je předpoklad, že zájmová činnost má pozitivní vliv na utváření pracovních návyků.

Odůvodnění:Předpokládá se, že v rodině, kde se vykonává společná činnost, a mladiství jsou zapojeni do prací v domácnosti, se vytváří jejich kladný vztah k práci. Rodiče, kteří také sami sportují a mají různé zájmy i záliby, budou tyto aktivity podporovat i u svých dětí. Volný čas i společně strávené chvíle budou mít nějaký účel a řád a stanou se základem pro vznik žádoucího chování.

11. Máš nějaké záliby, koníčky, sporty? (polootevřená)

12. Pomáháš rodičům s domácími pracemi? (polootevřená)

13. Děláš s rodiči nějakou společnou činnost? (polootevřená)

14. Mají rodiče nějaké záliby, koníčky, sportují? (polootevřená)

15. Jak většinou trávíš volný čas? (polootevřená)

Okruh: Příčiny selhávání při profesní přípravě

H6:Lze předpokládat, že selhávání mladistvých při profesní přípravě je ovlivněno nezájmem rodičů o jejich kvalifikované uplatnění a nepříznivou ekonomickou situací rodiny.

Odůvodnění:Lze předpokládat, že mladistvý, kterým rodiče nepomáhají s výběrem studijního oboru, nekonzultují s nimi jejich představy o budoucím pracovním uplatnění, často ve svém úsilí získat kvalifikaci selhávají. Zásadní vliv na dalším pokračování ve studiu po ukončení povinné školní docházky může mít také nepříznivá ekonomická situace rodiny.

4. Jsou rodiče zaměstnáni? (uzavřená)

9. Kdo Ti pomáhal při výběru studijního oboru před ukončením základní školy? (uzavřená)

10. Mohl/la jsi se rozhodnout při volbě studijního oboru podle svého výběru? (polootevřená)

18. Považuješ vaši rodinu za finančně zajištěnou? (uzavřená)

Okruh: Výběr oborů v projektu při rekvalifikaci

H7:Předpokládá se, že nabídka pracovních profesí pro rekvalifikaci je dostačující a zajišťuje frekventantům projektu uplatnění na trhu práce.

Odůvodnění:Předpokládá se, že pokud bude mít mladistvý dostatečný výběr profesí, ze kterých si bude moci volit dobrovolně, podle svých zájmů a schopností, pak bude zajištěna i jeho úspěšná a kvalitní rekvalifikace. Pokud mu také současně zajistí práci u budoucího zaměstnavatele, odpovídající finanční ohodnocení, pak bude i dostatečně motivován.

16. Byl nabízený výběr oborů v projektu dostatečný? (uzavřená)

17. Zvolená profese Tě baví a chtěl/la by si v ní pokračovat i po skončení rekvalifikace? (uzavřená)

19. Máš zajištěné pracovní místo po ukončení kurzu? (uzavřená)

Struktura rozhovoru

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?
2. Proč ses přihlásil/la do projektu?
3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?
4. Co jsi očekával/la od rekvalifikačního kurzu?
5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělal/la?
6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?
7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?
8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?
9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?
10. Co Tě štválo, nebo jsi cítil/la jako nespravedlnost?
11. S čím jsi byl nejvíc spokojen/na, nebo naopak nespokojen/na?
12. Jsi rád/a, že jsi se do projektu přihlásil/la?
13. Jsi sám se sebou spokojený/na?
14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?
15. Co pro tebe znamená mít práci?

Záznamy rozhovorů

Záznam rozhovoru – č. I

Jméno, věk: Michal, 18 let

Datum a čas: 25.4.2009 od 8:00 hod do 8:20 hod

Místo: kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Ne, žiji pouze s matkou a mladším bráchou (14 let) v paneláku na sídlišti. Máme třípokojový byt. Táta od nás odešel, když mi byly tři roky, nemá o nás zájem, ani ho neznám.“

2. Proč ses přihlásil do projektu?

„Byl jsem v evidenci nezaměstnaných a byla mi nabídnuta od úřadu práce rekvalifikace.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Myslím, že jo, ale nechávají to na mě.“

4. Co jsi očekával od rekvalifikačního kurzu?

„Spíš jsem čekal něco já sám od sebe, a že mi pomůžou.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělal?

„Ano, ale je velká krize, spousta lidí nemá práci.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Mít práci a postavit se na vlastní nohy.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Ano, odpovídá, chci ji dělat, baví mě to. Vybral jsem si profesi kuchař.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Že jsem mezi skvělými lidmi a mám kámoše.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Že jsem nemohl kouřit kdy jsem chtěl, ale nakonec jsem to vydržel.“

10. Co tě štvalo, nebo jsi cítil jako nespravedlnost?

„Nebudu to komentovat. Některé věci mi vadily, ale dokázal jsem se s tím srovnat.“

11. S čím jsi byl nejvíc spokojen, nebo naopak nespokojen?

„Že mě mistrový naučily vařit. Mohl jsem se dobře najíst a něco sem uvařit i doma. Nespokojen jsem nebyl s ničím.“

12. Jsi rád, že si se do projektu přihlásil?

„Ano, jsem, pomůže mi to k práci a nebudu sedět doma.“

13. Jsi sám se sebou spokojený?

„Ano jsem, že to všechno zvládám, naučil jsem se vařit a baví mě to.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Mělo to smysl, kdyby ne, nejdu do toho, chci pomoc lidem, který mám rád.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Vydělat peníze a „bejt v pohodě.“

Záznam rozhovoru – č. II

Jméno, věk:Ladislav, 20 let

Datum a čas:25.4.2009 od 8:25 hod do 8:40 hod

Místo:kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Mám oba rodiče, ale nebydlím s nimi. Žiju u přítelkyně. Mám dva bratry, 10 a 16 let.“

2. Proč ses přihlásil do projektu?

„Abych měl nějaký papír.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ne, prděj na mě, je jim to jedno.“

4. Co jsi očekával od rekvalifikačního kurzu?

„Získat osvědčení a něco se naučit“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělal?

„Jo, sedět doma mě nebavilo.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Chtěl bych mít dobře placenou práci, mít rodinu a pracovat v cizině. Konkrétně v Anglii, mám tam už kámoše co mi to tam vyjednávají.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Ne nebudu ji dělat, je to náročný a těžký. V projektu jsem si vybral profesi provozního zámečníka.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Soustružení, vrtání.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Nadřizený a dělat věci co mě nebavily. Třeba sezení na osobnostním rozvoji, ty jejich otázky a hry.“

10. Co Tě naštvalo, nebo jsi cítil jako nespravedlnost?

„Když jsem říkal pravdu, tak mě nikdo neposlouchal.“

11. S čím jsi byl nejvíc spokojen, nebo naopak nespokojen?

„Jak už jsem řekl, nadřizení měli někdy divný keci a to mě dost štválo. Třeba když jsem přišel pozdě do práce se potom do mě dost „naváželi.“

12. Jsi rád, že si se do projektu přihlásil?

„Sem rád, protože jsem dostával podporu a něco málo se naučil.“

13. Jsi sám se sebou spokojený?

„Jo naučil jsem se něco nového.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Poznal jsem nové kámoše a další lidi.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Hlavně vydělávat peníze a uživit rodinu.“

Záznam rozhovoru – č. III

Jméno, věk: Tomáš, 16 let

Datum a čas: 25.4.2009 od 8:45 hod do 9:05 hod.

Místo: kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Bydlíme s matkou a jejím přítelem v panelákovém bytu ve městě. Mám 7 měsíčního bratra. Naši jsou rozvedení, s otcem se nestýkám. Hodně neshod mám s máminým přítelem, pořád mi něco nakazuje. Nenávidím ho.“

2. Proč ses přihlásil do projektu?

„Nejdřív mě vyhodili ze školy, kde jsem se učil na strojaře, to mě moc nebavilo. Potom mě propustili i z fabriky, kde jsem pracoval jako pomocný dělník. Potom jsem byl v seznamu nezaměstnaných, tak jsem se přihlásil do projektu.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ne, hlavně chtějí, abych chodil do práce a nedělal jim problémy.“

4. Co jsi očekával od rekvalifikačního kurzu?

„Že se naučím novým věcem k životu.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělal?

„Vadilo, protože jsem zvyklý pracovat.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Chtěl bych dokázat, že jsem kvalifikovaný pro praxi a mým snem je být masérem, ta práce se mi moc líbí. Chtěl bych si udělat masérský kurz a postavit se na vlastní nohy, vypadnout z domova.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Ano baví mě moc, vlastně kuchařinu tu potřebujete k životu.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Bavilo mě hodně vařit a učit se novým věcem k vaření.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Špatný lidi.“

10. Co Tě naštvalo, nebo jsi cítil jako nespravedlnost?

„Když někdo někomu poroučí.“

11. S čím jsi byl nejvíc spokojen, nebo naopak nespokojen?

„V kurzu jsem se naučil něco uvařit. Někdy mě štváli lidi kolem mě.“

12. Jsi rád, že jsi se do projektu přihlásil?

„Ano sem moc rád, protože mě to baví.“

13. Jsi sám se sebou spokojený?

„Jsem, protože vím co chci a vše mi zatím vychází.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Určitě, jinak bych neuměl to, co teď umím.“

15. Co pro tebe znamená mít práci? „Bejt v pohodě a mít peníze.“

Záznam rozhovoru – č. IV

Jméno, věk:Petr, 18 let

Datum a čas:25.4.2009 od 9:10 hod do 9:30 hod.

Místo:kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Naši jsou rozvedení, bydlíme s mámou v paneláku tady ve městě. Mám mladší sestru, je jí 12 let.“

2. Proč ses přihlásil do projektu?

„Potřeboval jsem si udělat svářečský průkaz.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Nechávaj to na mě.“

4. Co jsi očekával od rekvalifikačního kurzu?

„Udělat si svářečský průkaz a něco se naučit.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělal?

„Ne.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Vydělat peníze.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Baví mě, ale nejsem si jistý zda ji budu dělat. Provozního zámečníka jsem si vybral, protože se dá při něm udělat zadarmo svářečský kurz.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Všechno.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Sezení na osobnostním rozvoji, hlavně ty praštěný debaty.“

10. Co Tě štvalo, nebo jsi cítil jako nespravedlnost?

„Štvalo mě jen to sezení a debaty, jinak nic.“

11. S čím jsi byl nejvíc spokojen, nebo naopak nespokojen?

„Spokojený jsem byl s naším kolektivem frekventantů, sešla se docela dobrá parta. Nespokojený jsem nebyl s ničím.“

12. Jsi rád, že jsi se do projektu přihlásil?

„Jsem rád, protože mám svářečský průkaz.“

13. Jsi sám se sebou spokojený?

„Jsem, protože mám ten průkaz.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Určitě, dokázal jsem co jsem chtěl.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Vydělávat ještě víc peněz.“

Záznam rozhovoru – č. V

Jméno, věk: Ivana, 16 let

Datum a čas: 25.4.2009 od 9: 35 hod do 9:55 hod.

Místo: kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Bydlím s oběma rodiči v rodinném domku na vesnici, mám mladšího bratra, je mu 8 let.“

2. Proč ses přihlásila do projektu?

„Abych získala nové zkušenosti, a abych si lépe hledala práci.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ano, naši chtějí, abych se vrátila do školy k učení.“

4. Co jsi očekávala od rekvalifikačního kurzu?

„Že se něco naučím pro život a získám zkušenosti.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělala?

„Ano, moc.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Chtěla bych dobrou práci a dobrý plat.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Ano, baví mě a určitě bych ji chtěla dělat dál. Pro rekvalifikaci jsem si vybrala profesi servírky.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Bavilo mě všechno.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo? „Nic.“

10. Co Tě štvalo, nebo jsi cítila jako nespravedlnost?

„Nic, všechno bylo v pohodě.“

11. S čím jsi byla nejvíc spokojena, nebo naopak nespokojena?

„S kolegy na pracovišti. Byli na mě hodný a pomáhali mi, když mi něco nešlo.“

12. Jsi rád, že si se do projektu přihlásila?

„Ano, získala jsem nové zkušenosti.“

13. Jsi sama se sebou spokojena?

„Ano, splnila jsem si svá předsevzetí.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Určitě, zkusila jsem něco nového, dalo mi to nové vyhlídky.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Získat důvěru u rodičů a uplatnění v životě.“

Záznam rozhovoru – č. VI

Jméno, věk: Veronika, 17 let

Datum a čas: 25.4.2009 od 10: 00 hod do 10:20 hod.

Místo: kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Bydlím s rodiči v paneláku, sourozence nemám.“

2. Proč ses přihlásila do projektu?

„Neudělala jsem opravy na střední škole, studium pro mě tím pádem skončilo. Od ÚP jsem dostala nabídku rekvalifikace v projektu Most, kterou jsem přijala.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ano, chtěli by, aby ze mě něco bylo.“

4. Co jsi očekávala od rekvalifikačního kurzu?

„Že se naučím vše, co se týká oboru, který jsem si vybrala a poté snad najdu práci.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělala?

„Ano. Od listopadu jsem nastoupila na rekvalifikaci, před tím jsem měla strach, co se mnou bude, co budu dělat.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Z devítky jsem udělala špatný krok na školu, ke který jsem neměla nejlepší vztah, vybrala jsem si Střední zdravotní školu, na které jsem vydržela dva roky. Teď už chci dokázat jen to, abych si našla dobrou práci. Asi tak nějak už mám po svých snech, i když toužím po vlastním podniku.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Baví mě, chtěla bych v tomto oboru pokračovat dál. Vybrala jsem si profesi servírky.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Byla to práce v obsluze a výlety s projektem.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Naše paní mistrová, asi jsme si nepadli do oka. Mám k tomu víc důvodů o kterých nechci mluvit.“

10. Co Tě štvalo, nebo jsi cítila jako nespravedlnost?

„Asi nic, všechno беру, všechno mi něco dalo.“

11. S čím jsi byla nejvíc spokojena, nebo naopak nespokojena?

„Spokojena jsem byla s praxí na provozovně, protože se mi tam dobře pracovalo. Byli tam příjemní lidé, škoda, že pro mě nemají místo po ukončení kurzu.“

12. Jsi ráda, že si se do projektu přihlásila?

„Jsem, konečně dělám něco, co mě baví.“

13. Jsi sama se sebou spokojena?

„Jsem, vím, že je na mě spoleh a jsem ráda, že mi zatím vše vychází. Uvidíme co bude dál.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Určitě, plno věcí jsem se naučila a jsem za to ráda, baví mě to. Díky projektu mám také plno skvělých kamarádů, se kterými bych nerada ztratila kontakty.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Mít v životě nějakou jistotu.“

Záznam rozhovoru – č. VII

Jméno, věk: Pavlína, 18 let

Datum a čas: 25.4. 2009 od 10:30 hod do 10:50 hod.

Místo: kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Bydlím s matkou ve starším činžovním domě ve městě. Mám dva mladší sourozence. Bratra 12 let a sestru 15 let. Spolu s námi bydlí mámin přítel se kterým mám časté neshody. Táta o nás nemá zájem, má už novou rodinu.“

2. Proč ses přihlásila do projektu?

„Abych se něco naučila, dostala práci a vypadla z domova.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ne, myslím si, že by uvítali, abych už vypadla z baráku.“

4. Co jsi očekávala od rekvalifikačního kurzu?

„Získat osvědčení a práci.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělala?

„Určitě, hlavně proto, že jsem závislá na podpoře, která je malá.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Chtěla bych práci, nebo alespoň brigádu.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Baví mě a chtěla bych ji dělat dál. Vybrala jsem si obor kuchařka.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Že jsem se naučila něco uvařit.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Že na mě byli lidi v práci časem nepříjemný.“

10. Co Tě štvalo, nebo jsi cítila jako nespravedlnost?

„Že druhý vařili a já musela často jen mýt nádobí.“

11. S čím jsi byla nejvíc spokojena, nebo naopak nespokojena?

„Spokojená jsem byla s provozovnou, kde jsem měla praxi. Jenom mi vadilo to mytí nádobí.“

12. Jsi ráda, že si se do projektu přihlásila?

„Ano jsem ráda, že jsem se přihlásila a něco se naučila.“

13. Jsi sama se sebou spokojena?

„To jo, hlavně, že jsem všechno překonala a vydržela.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Určitě, mám plno nových kamarádů a poznala sem nové lidi.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Vydělávat peníze a být nezávislá.“

Záznam rozhovoru – č. VIII

Jméno, věk: Tereza, 17 let

Datum a čas: 25.4. 2009 od 11:00 hod do 11:20 hod.

Místo: kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Bydlím s rodiči v rodinném domku ve městě. Sourozence nemám.“

2. Proč ses přihlásila do projektu?

„Po vyloučení z učiliště jsem byla v evidenci nezaměstnaných úřadu práce, kde mi byla nabídnuta účast v rekvalifikačním projektu.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ano, chtěli by abych se vrátila do školy.“

4. Co jsi očekávala od rekvalifikačního kurzu?

„Něco se naučit, překlenout dobu mezi školou a prací.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi, kterou by si dělala?

„Ano, hlavně kvůli rodičům, tím, že mě vyrazili ze školy jsem je zklamala.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Chtěla bych mít svou restauraci, nebo něco podobného.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Moc mě to baví, chtěla bych jít zpátky na školu a vyučit se na servírku.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Nejvíc mě bavila praxe.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Asi především mistrová.“

10. Co Tě štválo, nebo jsi cítila jako nespravedlnost?

„Že mistrová neřekne do očí nic, a potom nám říká jaký téma máme dělat na závěrečky, přitom si to máme vybrat sami.“

11. S čím jsi byla nejvíc spokojena, nebo naopak nespokojena?

„S praxí v restauraci.“

12. Jsi ráda, že si se do projektu přihlásila?

„Ano, poznala jsem nové lidi i se něco naučila.“

13. Jsi sama se sebou spokojena?

„Ano jsem, že to zvládám a dělám to dobře.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Tak napůl, občas jsme se učili zbytečnosti.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Být finančně zajištěná.“

Záznam rozhovoru – č. IX

Jméno, věk:Lucie, 16 let

Datum a čas:25.4. 2009 od 11:30 hod do 11:50 hod.

Místo:kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Bydlíme s matkou a mladším bráškou 10 let v paneláku.“

2. Proč ses přihlásila do projektu?

„Chtěla jsem se něco naučit.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ano, mamka by chtěla abych šla do učení. Já to chci zkusit také, protože mě před rokem do školy nevzali.“

4. Co jsi očekávala od rekvalifikačního kurzu?

„Já jsem nevěděla co bude, ale těšila jsem se, že se něco naučím.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi kterou by jsi dělala?

„Ano, vadilo mi to“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Vyučit se cukrářkou. Hodně jsem se přiblížila mým snům, já jsem chtěla být odmalička cukrářkou.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Ano, vybrala jsem si obor cukrářka, který mě hodně baví a chci ho dělat.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Praxe na provozovně. Hodně mě tam naučili.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Nic.“

10. Co Tě štválo, nebo jsi cítila jako nespravedlnost?

„Mně osobně nic a ostatní se mě netýká.“

11. S čím jsi byla nejvíc spokojena, nebo naopak nespokojena?

„Spokojená jsem byla se vším. Nespokojená s ničím, vše mi vyhovovalo.“

12. Jsi ráda, že jsi se do projektu přihlásila?

„Ano jsem ráda, že jsem našla odvahu a zkusila to.“

13. Jsi sama se sebou spokojena?

„Ano, práce mě baví a jde mi to.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Mělo to smysl kvůli tomu, že sem se něco naučila.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Finanční zajištění a splnění snu.“

Záznam rozhovoru – č. X

Jméno, věk: Martina, 17 let

Datum a čas: 25.4. 2009 od 12:00 hod do 12:20 hod.

Místo: kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Naši jsou rozvedení. Po rozvodu rodičů jsem dva roky bydlela u otce, ale neshodli jsme se s macechou. Také mě vyhodili z učňáku, nechodila jsem do školy a měla neomluvené hodiny. Teď bydlím již rok u matky. Sourozence nemám.“

2. Proč ses přihlásila do projektu?

„Protože chci práci a nechci sedět doma. A také nechci zklamat matku, chci jí dokázat, že k něčemu sem.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ano, ale máma to nechává na mě.“

4. Co jsi očekávala od rekvalifikačního kurzu?

„Že mi tam pomůžou a něčemu se naučím.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi kterou by jsi dělala?

„Ano, nechci být nezaměstnaná.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Chtěla bych dokázat abych měla práci.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Ano, prodavačka mě baví a doufám, že tuto profesi budu dělat.“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Prodávat v prodejně.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Někdy sezení a věčný debaty na osobnostním rozvoji, hodně nás tam rozebírali před ostatními, a to nemám ráda.“

10. Co Tě štvalo, nebo jsi cítila jako nespravedlnost?

„Když jsem během kurzu byla nemocná a nemohla jsem chodit do práce.“

11. S čím jsi byla nejvíc spokojena, nebo naopak nespokojena?

„Že dělám prodavačku na prodejně.“

12. Jsi ráda, že jsi se do projektu přihlásila?

„Ano, jsem ráda, že jsem se přihlásila. Budu mít nějaký doklad o tom, že jsem prodavačka, i když jenom rekvalifikovaná.“

13. Jsi sama se sebou spokojena?

„Dokázala jsem sobě i mámě, že něco dokážu.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Ano, protože jsem poprvé v životě něco dodělala.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Mít peníze a zkusit studovat dálkově při zaměstnání.“

Záznam rozhovoru – č. XI

Jméno, věk:Jana, 16 let

Datum a čas:25.4. 2009 od 12:30 hod do 12:50 hod.

Místo:kancelář IPS - ÚP Česká Lípa

1. Žiješ s oběma rodiči, kde bydlíš, máš sourozence?

„Ano, bydlím s rodiči v rodinném domě. Mám čtyři sourozenci dva bratry – 12 a 20 let a dvě sestry – 8 let a 2 roky.

2. Proč ses přihlásila do projektu?

„Byla jsem v evidenci nezaměstnaných na úřadu práce a byla mi nabídnuta rekvalifikace.“

3. Podporuje Tě Tvá rodina v dalším vzdělávání?

„Ne, u nás jsou ženy doma a starají se o děti a domácnost.“

4. Co jsi očekávala od rekvalifikačního kurzu?

„Asi že mě tam něco naučí.“

5. Vadilo Ti, že nemáš práci a profesi kterou by jsi dělala?

„Ano.“

6. Co chceš v životě dokázat, máš nějaký cíl, sen?

„Mít práci, která mě baví a dokázat rodičům, že něco umím.“

7. Odpovídá Tvým představám zvolená profese v projektu, baví tě a budeš ji dělat dál?

„Práce mě baví vybrala jsem si cukrářku.Jestli ji budu dělat dál to nevím“

8. Co Tě během kurzu nejvíc bavilo?

„Dělat dorty a koláčky.“

9. Co Ti během kurzu nejvíc vadilo?

„Byla jsem často nemocná a potom mi práce nešla tak jak bych chtěla.“

10. Co Tě štvalo, nebo jsi cítila jako nespravedlnost?

„Někdy na mě mistrová zbytečně zvyšovala hlas, ale já se snažila.“

11. S čím jsi byla nejvíc spokojena, nebo naopak nespokojena?

„Když se mě něco povedlo a mistrová mě pochválila za práci.“

12. Jsi ráda, že jsi se do projektu přihlásila?

„Ano.“

13. Jsi sama se sebou spokojena?

„Určitě, už vím jak udělat dort a jiný cukroví.“

14. Máš pocit, že to vše mělo smysl?

„Asi jo, ale nevím jak to bude se mnou dál.“

15. Co pro tebe znamená mít práci?

„Bejt nezávislá na rodině.“